

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Thematisch ambtsbericht staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving in Azerbeidzjan

Juli 2011

Colofon

Plaats
Opgesteld door

Den Haag
Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid
Afdeling Asiel, Hervestiging en Terugkeer |
T- 070-348 5964

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
2 Landeninformatie	6
2.1 Land en volk	6
2.2 Staatsinrichting.....	6
2.3 Politieke context van het staatsburgerschapsvraagstuk	6
3 Introductie op de staatsburgerschapskwestie	8
3.1 Staatsburgerschap in de Sovjet-Unie	8
3.2 De Wet op het Burgerschap van de Socialistische Sovjetrepubliek Azerbeidzjan (1990)	8
3.3 Grondwet (1995)	10
4 Staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan onder de huidige Wet op het staatsburgerschap (1998)	12
4.1 Verkrijgen van het staatsburgerschap	12
4.1.1 Geboorte	12
4.1.2 Toetreding via naturalisatie of herstel	13
4.1.3 Staatsburgerschap op basis van internationale verdragen	14
4.2 Beëindiging van het staatsburgerschap	15
4.2.1 Beëindiging op verzoek	15
4.2.2 Onvrijwillig verlies	15
4.3 Staatsburgerschap van kinderen	16
4.3.1 Wijziging van het staatsburgerschap in geval van wijziging van het staatsburgerschap van de ouders.....	16
4.3.2 Verkrijging van het staatsburgerschap van kinderen in geval van adoptie	17
4.3.3 Vaststelling van het staatsburgerschap van kinderen in geval van adoptie door vreemdelingen en staatlozen.....	17
4.3.4 Overige bepalingen ten aanzien van het staatsburgerschap van kinderen.....	17
4.4 Overgangsrecht	18
4.5 Meervoudig staatsburgerschap	19
5 Procedures ter verkrijging en beëindiging van het staatsburgerschap.....	20
5.1 Procedures ter verkrijging of herstel van het staatsburgerschap	21
5.1.1 Verkrijging	21
5.1.2 Herstel	22
5.2 Afstand doen van het staatsburgerschap	22
5.3 Onvrijwillig verlies	23
5.4 Vaststellen van het staatsburgerschap van Azerbeidzjan	23
5.4.1 Geboortecertificaten	23
5.4.2 Identificatiedocumenten	23
5.4.3 Paspoorten.....	24
6 Vreemdelingenwetgeving en vluchtelingenwetgeving.....	25
6.1 Vreemdelingenwetgeving.....	25
6.1.1 Vreemdelingenwet.....	25

6.1.2	Immigratiewet.....	28
6.2	Vluchtelingen en ontheemden	29
7	Praktijk.....	31
7.1	Staatloosheid	31
7.2	Ongedocumenteerden.....	33
7.3	Woonplaatsregistratie	33
7.4	Etnische Armeniërs en personen van gemengde etnische Armeens-Azerbeidzjaanse afkomst.....	34
7.5	Rechtszekerheid.....	35
7.6	De rol van de State Migration Service	35

1 Inleiding

In dit thematisch ambtsbericht wordt de staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving van Azerbeidzjan beschreven, voor zover deze van belang is voor besluitvorming omtrent de terugkeer van vreemdelingen naar hun land van herkomst en als achtergrondinformatie bij asielaanvragen. Dit ambtsbericht is een actualisering van en aanvulling op een eerder ambtsbericht over staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving in de republieken van de voormalige Sovjet-Unie, laatstelijk verschenen in augustus 2002, met name het hoofdstuk aangaande Azerbeidzjan.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van onder andere de Nederlandse vertegenwoordiging in Bakoe aan dit thematisch ambtsbericht ten grondslag. In het thematisch ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt een beeld geschetst van de politieke context waarbinnen de staatsburgerschapskwesties spelen.

Hoofdstuk drie bevat een introductie op de staatsburgerschapswetgeving. Het staatsburgerschap ten tijde van de Sovjet-Unie, staatsburgerschap onder de Wet op het burgerschap van de Socialistische Sovjetrepubliek Azerbeidzjan en de Azerbeidzjaanse Grondwet van 1995 worden in dit hoofdstuk belicht.

In hoofdstuk vier zal uitgebreid ingegaan worden op de staatsburgerschapswetgeving onder de huidige Wet op het staatsburgerschap van 1998. Verkrijging en verlies van staatsburgerschap en overgangsrecht bedoeld voor staatsburgerschapskwesties in de transitieperiode van Sovjetrepubliek naar zelfstandige republiek, worden in dit hoofdstuk behandeld.

Hoofdstuk vijf gaat in op procedures ter verkrijging en beëindiging van staatsburgerschap. Ook het vaststellen van staatsburgerschap komt in dit hoofdstuk aan bod.

In hoofdstuk zes zal vreemdelingenwetgeving en vluchtelingenwetgeving worden behandeld.

Hoofdstuk zeven, tenslotte, is gewijd aan aspecten van staatsburgerschap in de praktijk binnen de Republiek Azerbeidzjan.

2 Landeninformatie

2.1 Land en volk

Voor informatie met betrekking tot land en volk wordt verwezen naar het meest recente algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan.

2.2 Staatsinrichting

Voor informatie met betrekking tot staatsinrichting wordt verwezen naar het meest recente algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan.

2.3 Politieke context van het staatsburgerschapsvraagstuk¹

In december 1991 kwam er formeel een einde aan het staatkundig bestaan van de Sovjet-Unie. Op dat moment verkregen ook de Sovjetrepublieken, die zich tot dan toe nog niet onafhankelijk hadden verklaard, hun onafhankelijkheid. Met uitzondering van de Baltische staten² verenigden alle voormalige Sovjetrepublieken³ zich vervolgens in het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS).

Alle voormalige Sovjetrepublieken hebben sinds 1991 eigen staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving ingevoerd. De nieuwe wetten van de voormalige Sovjetrepublieken zijn noch gelijklopend noch tegelijkertijd in werking getreden; in sommige staten is de oude Sovjetwetgeving nog langere tijd van kracht gebleven in afwezigheid van nieuwe wetgeving.

Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, kwam een stroom van miljoenen migranten op gang, voor een belangrijk deel bestaande uit Sovjetburgers die zich na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in een staat bevonden waarmee zij zich niet primair verwant voelden.⁴ Daarnaast vormden gewapend conflict⁵ en welvaartsverschillen⁶ redenen om te migreren. Teneinde staatloosheid onder deze grote groepen Sovjetmigranten te voorkomen,⁷ werd in veel voormalige Sovjetrepublieken – doorgaans uitsluitend voor staatloze Sovjetburgers – een vereenvoudigde wijze om het staatsburgerschap aan te vragen gecreëerd, voor personen die er niet woonden maar wel de etniciteit (door de Sovjet autoriteiten zelf bedoeld als 'nationaliteit')⁸ van de staat in kwestie bezaten, of er ooit waren geboren.

¹ Zie ook algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan van juli 2004, p. 81 e.v.

² Dit zijn Estland, Letland en Litouwen.

³ Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Moldavië, Oekraïne, Oezbekistan, Russische Federatie (RF), Tadzjikistan, Turkmenistan en Wit-Rusland. Turkmenistan trad in 2005 weer uit als lidstaat en is sindsdien geassocieerd lid. Georgië trad pas in 1993 toe en is in 2008 weer uitgetreden als gevolg van het conflict met Rusland over Zuid-Ossetië. *Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS)* – Europa Nu, http://www.europa-nu.nl/id/vi4km3maltpc/gemenebest_van_onafhankelijke_staten_gos, geraadpleegd op 22 februari 2011.

⁴ Het betrof met name honderdduizenden etnische Russen die vanuit de overige Sovjetrepublieken naar de Russische Federatie zijn gemigreerd.

⁵ Waaronder het Nagorny Karabach conflict, als gevolg waarvan honderdduizenden mensen Azerbeidzjan respectievelijk Armenië ontvluchtten en de conflicten in Georgië inzake Abchazië en Zuid-Ossetië.

⁶ In de RF lag en ligt het welvaartsniveau aanmerkelijk hoger dan in de andere GOS-staten, hetgeen aanleiding gaf en geeft voor een grote migratiestroom richting de RF.

⁷ En deels ook op aandringen van de OVSE, Raad van Europa en UNHCR.

⁸ Het begrip 'nationaliteit' kan verwarring zaaien. Het begrip wordt veelal gebruikt om etnische komaf en niet zozeer staatsburgerschap mee aan te duiden. Omwille van de duidelijkheid zullen in dit ambtsbericht alleen de termen staatsburgerschap en etniciteit worden gebruikt en zal de term nationaliteit vermeden worden.

Op 30 augustus 1991 verklaarde Azerbeidzjan zich onafhankelijk van de Sovjet-Unie, hetgeen op 18 oktober officieel werd bekrachtigd door de Opperste Sovjet in Azerbeidzjan.⁹

⁹ CIA The World Factbook.

3 Introductie op de staatsburgerschapskwestie

Vooraleer de huidige staatsburgerschapswetgeving van de Republiek Azerbeidzjan te behandelen zal in de volgende paragrafen eerst voorgaande wetgeving worden belicht, die van belang is geweest bij de totstandkoming van de huidige wet. Achtereenvolgens zullen, in chronologische volgorde, de wetgeving ten tijde van de Sovjet-Unie, de Wet op het burgerschap van de Socialistische Sovjetrepubliek (SSR) Azerbeidzjan en de grondwettelijke bepalingen kort worden besproken.

3.1 Staatsburgerschap in de Sovjet-Unie

De eerste Wet op het staatsburgerschap van de Sovjet-Unie dateert uit 1924. Hierna volgden nog de wetten van 1930, 1931, 1938, 1978 en laatstelijk 1990. In de Sovjet-Unie bestond slechts één staatsburgerschapswet. De afzonderlijke Sovjetrepublieken hadden in de regel geen eigen staatsburgerschapswetgeving.¹⁰

De burgers van de Sovjet-Unie beschikten over een binnenlands paspoort van de Sovjet-Unie met daarin een woonplaatsregistratie, in de vorm van een stempel of een inlegvel.¹¹ In het binnenlands paspoort stond eveneens de etniciteit vermeld.¹² Het verkrijgen van het staatsburgerschap bij geboorte vond plaats op basis van het *ius sanguinis*, hetgeen betekent dat een kind het Sovjetstaatsburgerschap verkreeg via de ouders, ongeacht de plaats van geboorte. In de Sovjet-Unie was men zowel Sovjetburger als burger van een afzonderlijke deelrepubliek. Het burgerschap van de deelrepubliek werd bepaald door de vaste woonplaats en wijzigde automatisch bij vestiging in een andere deelrepubliek.¹³

Meervoudig staatsburgerschap was in de Sovjet-Unie niet toegestaan. Verlies van het staatsburgerschap kwam ter sprake bij langdurig verblijf in het buitenland en kon alleen per decreet van de Opperste Sovjet.¹⁴ Personen die in de Sovjet-Unie geboren waren en er woonden, kon het staatsburgerschap ontnomen worden. Dit kwam evenwel bijna niet voor en betrof voornamelijk personen, die door de Opperste Sovjet als dissident werden aangemerkt.¹⁵

3.2 De Wet op het Burgerschap van de Socialistische Sovjetrepubliek Azerbeidzjan (1990)

Op 26 juni 1990 werd de Wet op het Burgerschap van de Socialistische Sovjetrepubliek (SSR) Azerbeidzjan aangenomen. Deze wet trad op 1 januari 1991 in werking. Omdat deze Sovjetwet tussen 1 januari 1991 en 6 oktober 1998 (datum inwerkingtreding van de huidige Wet op het Staatsburgerschap) van kracht is geweest en na de onafhankelijkheid (18 oktober 1991) als staatsburgerschapswet

¹⁰ Zie ook Ambtsbericht Staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving in de republieken van de voormalige Sovjet-Unie, augustus 2002, p.71. Enkele republieken van de voormalige Sovjet-Unie, zoals Azerbeidzjan en Moldavië, voerden al vóór de onafhankelijkheidsdatum eigen staatsburgerschapswetgeving in.

¹¹ De zogenaamde 'propiska'.

¹² De zogenaamde 'vijfde regel'.

¹³ Zie ook Ambtsbericht Staatsburgerschap- en vreemdelingenwetgeving in de republieken van de voormalige Sovjet-Unie, augustus 2002, p.71.

¹⁴ De hoogste wetgevende macht in de Sovjet-Unie (in de Russische Federatie tot 1993).

¹⁵ Een bekend voorbeeld hiervan is Nobelprijswinnaar Alexandr Solzjenitsyn die in 1974 werd verbannen. Hij kreeg het staatsburgerschap van de Sovjet-Unie in 1990.

heeft gefungeerd in Azerbeidzjan, volgen hieronder de belangrijkste bepalingen uit die wet.¹⁶

Volgens de Wet op het Burgerschap werden personen die op de dag van inwerkingtreding van die wet het burgerschap van de SSR Azerbeidzjan bezaten¹⁷ en personen die het burgerschap hadden verkregen in overeenstemming met die wet, gezien als burgers van de SSR Azerbeidzjan.¹⁸

Verkrijging kon volgens deze wet op basis van de volgende gronden:¹⁹

1. geboorte;
2. het aannemen van het burgerschap van de SSR Azerbeidzjan;
3. verdragen gesloten tussen de SSR Azerbeidzjan en andere Sovjetrepublieken;
4. internationale verdragen van de Sovjet-Unie en van de SSR Azerbeidzjan;
5. andere gronden genoemd in de wet.

Het burgerschap van de SSR Azerbeidzjan werd automatisch door geboorte verkregen wanneer beide ouders op het moment van geboorte het burgerschap van de SSR Azerbeidzjan bezaten. In dat geval deed het er niet toe of het kind werd geboren op het grondgebied van Azerbeidzjan of daarbuiten.²⁰

Wanneer slechts één van de ouders het burgerschap van Azerbeidzjan bezat op het moment van geboorte, verkreeg het kind automatisch het burgerschap wanneer het op Azerbeidzjaans grondgebied was geboren. Wanneer het kind niet op Azerbeidzjaans grondgebied was geboren verkreeg het kind het burgerschap wanneer ten minste één van de ouders een vaste verblijfplaats had in Azerbeidzjan.²¹

Wanneer één van beide ouders Azerbeidzjaans burger was en de ander een ander burgerschap had, maar beide ouders op het moment van geboorte buiten Azerbeidzjan woonden, werd het burgerschap van het kind door de ouders bepaald en schriftelijk vastgelegd. Een kind waarvan één ouder burger was van de SSR Azerbeidzjan en de andere ouder staatloos was, verkreeg Azerbeidzjaans burgerschap ongeacht de geboorteplaats.²²

Kinderen van staatlozen die op het grondgebied van de SSR verbleven en er waren geboren verkregen van rechtswege het burgerschap.²³

Het burgerschap werd van rechtswege verloren, wanneer de betrokkene gedurende vijf jaar of langer in het buitenland verbleef zonder zich (zonder geldige redenen) op een Azerbeidzjaans consulaat te laten registreren. Ook wanneer iemand, zonder medeweten of toestemming van de Azerbeidzjaanse overheid, in dienst trad van het leger, staatsveiligheidsdiensten, politie, justitiële instanties of andere overheidsdiensten van een vreemde mogendheid, werd het staatsburgerschap van

¹⁶ Wellicht ten overvloede zij opgemerkt dat 'burgerschap van de SSR Azerbeidzjan' na de onafhankelijkheid moet worden gelezen als 'staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan'.

¹⁷ Hiermee worden die personen bedoeld die op 1 januari 1991 een geldig binnenlands Sovjetpaspoort bezaten, met daarin een permanente woonregistratie van de SSR Azerbeidzjan.

¹⁸ Wet op het Burgerschap van de SSR Azerbeidzjan, artikel 4.

¹⁹ Ibid., artikel 11

²⁰ Ibid., artikel 12.

²¹ Ibid., artikel 13.

²² Ibid.

²³ Ibid., artikel 14.

rechtswege verloren.²⁴ Volgens de Wet op het Burgerschap had verlies van het burgerschap van de SSR Azerbeidzjan automatisch tot gevolg dat het burgerschap van de Sovjet Unie als geheel werd verloren.²⁵

3.3 Grondwet (1995)

De grondwet van de Republiek Azerbeidzjan is op 12 november 1995 bij referendum aangenomen en op 27 november 1995 in werking getreden. Met name artikel 52, 53 en lid 20 van artikel 109 van de Grondwet vormen, samen met de Staatsburgerschapswet van 1998, de wettelijke inkadering van staatsburgerschap in Azerbeidzjan.

Volgens de Grondwet is een staatsburger iemand die politieke en wettelijke banden alsmede wederzijdse rechten en verplichtingen heeft ten opzichte van de Republiek Azerbeidzjan. Iemand is van rechtswege staatsburger wanneer hij is geboren op het grondgebied (zie ook paragraaf 4.1.1) of ten minste één ouder heeft met Azerbeidzjaans staatsburgerschap.²⁶ De huidige Wet op het Staatsburgerschap van Azerbeidzjan is gebaseerd op deze bepalingen.²⁷

Het is grondwettelijk niet mogelijk dat een Azerbeidzjaans staatsburger wordt verbannen naar of uitgeleverd aan een andere staat. Azerbeidzjaanse staatsburgers die tijdelijk of permanent in het buitenland verblijven, wordt wettelijke bescherming gegarandeerd.²⁸

De president van de Republiek Azerbeidzjan is krachtens de Grondwet bevoegd in zaken met betrekking tot staatsburgerschap te beslissen.²⁹

De Grondwet gaat boven alle andere wetgeving in Azerbeidzjan. De bepalingen voor verkrijging en ontneming van staatsburgerschap werden daardoor per 27 november 1995, met het in werking treden van de Grondwet, op een drietal punten gewijzigd ten opzichte van de Wet op het burgerschap van 1990:

1. de principes *ius sanguinis* (verkrijging staatsburgerschap door afstamming) en *ius soli* (verkrijging staatsburgerschap op basis van geboorteplaats) werden beide als gelijkwaardige grond voor het verkrijgen van staatsburgerschap bij geboorte beschouwd.³⁰ In de wet van 1990 stonden weliswaar de beide gronden vermeld maar was het *ius sanguinis*-principe leidend. Het *ius soli*-principe werd in de oude wet als aanvullende bepaling ter voorkoming van staatloosheid gehanteerd;
2. kinderen waarvan slechts één ouder het staatsburgerschap van Azerbeidzjan bezit, verkrijgen van rechtswege het Azerbeidzjaans staatsburgerschap. In de wet van 1990 waren aan deze bepaling aanvullende voorwaarden verbonden (zie paragraaf 3.2);

²⁴ Wet op het Burgerschap, artikel 20.

²⁵ Ibid., artikel 18. Vóór de onafhankelijkheid van Azerbeidzjan prevaleerde echter de Sovjetwetgeving boven die van de deelrepublieken. De Staatsburgerschapswet van de Sovjet-Unie kende een dergelijke bepaling niet. Deze bepaling uit de Burgerschapswet was derhalve in strijd met de wetgeving van de Sovjet-Unie.

²⁶ Grondwet Republiek Azerbeidzjan, artikel 52.

²⁷ Zie artikel 1 Wet op het Staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan van 1998.

²⁸ Grondwet Republiek Azerbeidzjan, artikel 53.

²⁹ Ibid., artikel 109, lid 20.

³⁰ Azerbeidzjan is de enige republiek uit het Gemenebest van Onafhankelijke Staten die de beide principes als gelijkwaardig beschouwt. In de huidige staatsburgerschapswet van 1998 is dit bekrachtigd.

3. ontneming van het staatsburgerschap is op basis van de Grondwet niet meer mogelijk, met uitzondering van gevallen waarbij fraude is gepleegd bij de verkrijging ervan.³¹

³¹ In de praktijk ligt dit soms anders (zie ook paragraaf 4.4 en paragraaf 7.4).

4 Staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan onder de huidige Wet op het staatsburgerschap (1998)

De onafhankelijke Republiek Azerbeidzjan heeft ten opzichte van andere GOS-landen relatief laat eigen wetgeving op het gebied van staatsburgerschap ingevoerd.³² Gewapend conflict en politieke instabiliteit, met name in de regio Nagorny Karabach aan het eind van de jaren '80 en het begin van de jaren '90 van de vorige eeuw, vormden daarvoor de voornaamste oorzaken. De staatkundige opvolging van de SSR Azerbeidzjan door de onafhankelijke Republiek Azerbeidzjan verliep daardoor moeizaam, met als gevolg een onvolkomen wetgeving op het terrein van staatsburgerschap. Veranderingen in de wetgeving komen moeizaam tot stand en de uitvoering en interpretatie van de wetgeving door de bevoegde autoriteiten is vaak niet eenduidig.³³

De Wet op het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan is aangenomen op 30 september 1998 en in werking getreden op 6 oktober 1998 door middel van een presidentieel decreet. Deze wet verving de Wet op het burgerschap van de Socialistische Sovjetrepubliek Azerbeidzjan. De wet is op 24 juni 2008 geamendeerd (zie ook paragraaf 4.1.2.1).

Hieronder zal de Wet op het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan inhoudelijk uiteengezet worden. Aparte aandacht zal worden besteed aan staatsburgerschap van kinderen (paragraaf 4.3).

4.1 Verkrijgen van het staatsburgerschap

Het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan kan op basis van een viertal wettelijke bepalingen worden verkregen:³⁴

1. van rechtswege; door geboorte op het grondgebied van de Republiek Azerbeidzjan, of door geboorte uit ten minste één ouder met Azerbeidzjaans staatsburgerschap;
2. via naturalisatie of herstel;
3. op grond van internationale overeenkomsten gesloten door de Republiek Azerbeidzjan;
4. op andere gronden genoemd in de Wet op het staatsburgerschap.

4.1.1 Geboorte

Zowel *ius soli* als *ius sanguinis* kunnen staatsburgerschap door geboorte bepalen, krachtens de vigerende wetgeving.³⁵ Wanneer een kind het staatsburgerschap

³² Ter vergelijking: Armenië voerde na Azerbeidzjan als laatste ex-Sovjetland eigen staatsburgerschapswetgeving in op 16 november 1995. Een aantal republieken, waaronder Moldavië en Oekraïne, voerde al in 1991 staatsburgerschapswetgeving in.

³³ Zie ook Algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan van juli 2004, p.81 e.v.

³⁴ Wet op het Staatsburgerschap van Azerbeidzjan, artikel 11.

³⁵ Ibid., artikel 1 en artikel 11, lid 1.

verkrijgt door geboorte uit ten minste één ouder met Azerbeidzjaans staatsburgerschap, doet volgens de wet de plaats van geboorte niet ter zake.³⁶

Op basis van de huidige wetgeving zou verondersteld kunnen worden dat geboorte op het grondgebied van Azerbeidzjan zonder meer voldoende is voor verkrijging van het staatsburgerschap.³⁷ Echter, artikel 12 van de Staatsburgerschapswet vermeldt dat indien een kind wordt geboren uit staatloze ouders, die permanent verblijven in de Republiek Azerbeidzjan, het van rechtswege het staatsburgerschap van Azerbeidzjan verkrijgt.³⁸ Deze bepaling duidt er op dat niet elk kind dat geboren wordt op Azerbeidzjaans grondgebied van rechtswege het staatsburgerschap van Azerbeidzjan verkrijgt. Zo worden bijvoorbeeld kinderen geboren op het grondgebied van Azerbeidzjan, die door afstamming van vreemde ouders het staatsburgerschap van een ander land verkrijgen, niet erkend als Azerbeidzjaans staatsburger.³⁹

Volgens UNHCR blijkt uit informatie verkregen van verschillende bronnen (ngo's, juridische instanties), dat de wetgeving door de Azerbeidzjaanse autoriteiten in de praktijk niet consequent wordt toegepast en dat sommige personen, geboren in de Republiek Azerbeidzjan, geen staatsburgerschap konden verkrijgen door het ontbreken van een woonplaatsregistratie.⁴⁰ De SMS stelt dat geboorte vóór de inwerkingtreding van de huidige Staatsburgerschapswet recht geeft op staatsburgerschap, mits gepaard aan een woonplaatsregistratie geldig op het moment van in werking treden van die wet (zie paragraaf 4.4).

Ook de etniciteit van personen die zijn geboren in de Republiek Azerbeidzjan kan een rol spelen bij het verkrijgen van staatsburgerschap (zie paragraaf 7.4).

4.1.2 *Toetreding via naturalisatie of herstel*

4.1.2.1 Naturalisatie

Buitenlandse staatsburgers en staatlozen kunnen een aanvraag indienen ter verkrijging van het Azerbeidzjaans staatsburgerschap, op basis van een verblijf van ten minste vijf jaar, voorafgaand aan de aanvraag, op het grondgebied van Azerbeidzjan. De aanvrager dient daarnaast een document te kunnen overleggen, waaruit zijn kennis van de Azerbeidzjaanse taal blijkt. Dit geldt volgens de letter van de wet voor iedereen in gelijke mate, ongeacht afstamming, ras, etniciteit, geslacht, opleiding, religieuze voorkeur of politieke overtuiging.⁴¹

Het artikel in de Staatsburgerschapswet inzake naturalisatie (artikel 14) is op 24 juni 2008 via een amendement gewijzigd.⁴² Met de wijziging van 2008 werden aan bovenstaande voorwaarden de volgende bepalingen toegevoegd:

1. het vijfjarig verblijf, voorafgaand aan de aanvraag ter verkrijging van het staatsburgerschap, dient onafgebroken⁴³ te zijn en dient plaats te vinden op permanente en legale basis;

³⁶ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 11.

³⁷ Ibid., artikel 1 en artikel 11, Grondwet, artikel 52.

³⁸ Ibid., artikel 12.

³⁹ Reed/Elsevier Kennisbank Burgerzaken, nationaliteitswetgeving Azerbeidzjan.

⁴⁰ Volgens ngo's en UNHCR dient de Azerbeidzjaanse overheid officieel commentaar en uitlegging bij de Staatsburgerschapswet te verzorgen om eenduidiger interpretatie ervan te bevorderen.

⁴¹ Wet op het Staatsburgerschap van Azerbeidzjan, artikel 14.

⁴² 'Law on changes and amendments to certain legislative acts', nr. 658-III D, 24 juni 2008.

2. de aanvrager dient een legale bron van inkomsten te hebben;
3. de aanvrager dient inspanningen te verrichten om de Grondwet en wetten van Azerbeidzjan te eerbiedigen;
4. de termijn van het permanent verblijf op Azerbeidzjaans grondgebied wordt gerekend vanaf de datum van afgifte van de permanente verblijfsvergunning.

Vreemdelingen en staatlozen kunnen het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan verkrijgen zonder inachtneming van bovengenoemde bepalingen:⁴⁴

1. indien zij buitengewone prestaties hebben geleverd op het gebied van wetenschap, techniek, cultuur of sport;
2. in uitzonderlijke gevallen, indien zij anderszins van bijzondere waarde zijn voor de Republiek Azerbeidzjan.

Verzoeken tot naturalisatie worden geweigerd wanneer de betrokkene oproept tot omverwerping van de constitutionele orde, of eenheid van het grondgebied van Azerbeidzjan. Ook wanneer de persoon in kwestie activiteiten ontwikkelt die een gevaar vormen voor de staatsveiligheid, openbare orde, gezondheid of moreel van de bevolking, wordt het verzoek niet gehonoreerd. Tenslotte wordt een verzoek tot naturalisatie geweigerd, wanneer de aanvrager propaganda maakt voor discriminatie op grond van ras, religie of etniciteit, of zich bezighoudt met terroristische activiteiten.⁴⁵

4.1.2.2 Herstel

Van personen die ooit staatsburger van Azerbeidzjan zijn geweest en van wie het staatsburgerschap is komen te vervallen, kan op hun verzoek, door middel van het indienen van een aanvraag, vergezeld van de benodigde documenten en na betaling van leges aan de staat, het staatsburgerschap worden hersteld (zie ook paragraaf 5.1.2). De wet stelt geen aanvullende criteria waaraan moet worden voldaan ter herkrijging van het staatsburgerschap. De weigeringsgronden die gelden bij naturalisatieprocedures zijn ook bij herstel van toepassing.⁴⁶

4.1.3 *Staatsburgerschap op basis van internationale verdragen*

Zowel de Staatsburgerschapswet als de Grondwet vermelden dat, in geval Azerbeidzjaanse wetgeving conflicteert met internationale overeenkomsten die Azerbeidzjan heeft gesloten, internationale verdragen prevaleren boven Azerbeidzjaanse wetten. Uitzondering hierop vormen de Grondwet zelf en wetten die zijn aangenomen per referendum.⁴⁷ De huidige staatsburgerschapswet valt niet binnen deze categorie.

⁴³ Onafgebroken betekent in dit verband dat men in totaal niet langer dan drie maanden per jaar jaar in het buitenland mag verblijven.

⁴⁴ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 14 tweede deel. Ook deze bepalingen zijn via het amendement van 24 juni 2008 in de wet opgenomen.

⁴⁵ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 14.

⁴⁶ Ibid., artikel 15.

⁴⁷ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 26 en Grondwet, artikel, 151. Azerbeidzjan heeft geen verdragen met andere staten aangaande dubbel staatsburgerschap.

Azerbeidzjan is in de jaren '90 van de vorige eeuw partij geworden bij een aantal internationale verdragen, zoals het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (op 12 september 1992), het Verdrag inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw (op 14 november 1996), het Verdrag tot beperking van staatloosheid (14 november 1996) en het Verdrag betreffende de status van staatlozen (op 14 november 1996). Door belangengroeperingen in Azerbeidzjan, waaronder UNHCR, is echter geconstateerd dat, met name op het gebied van terugdringing en voorkoming van staatloosheid, door de Azerbeidzjaanse overheid niet genoeg inspanningen worden verricht de wetgeving in lijn te brengen met de relevante verdragen (zie hiervoor paragraaf 7.1). Het is overigens niet zo dat het Azerbeidzjaans staatsburgerschap direct kan worden verkregen door middel van deze verdragen.

4.2 Beëindiging van het staatsburgerschap

De Staatsburgerschapswet vermeldt een aantal gronden, waarop het staatsburgerschap kan worden beëindigd:⁴⁸

1. op verzoek;
2. als gevolg van onvrijwillig verlies;
3. op basis van internationale overeenkomsten;
4. op andere gronden.

4.2.1 Beëindiging op verzoek

Een persoon kan een verzoek indienen tot beëindiging van het staatsburgerschap van Azerbeidzjan. Het verzoek kan worden geweigerd wanneer er nog verplichtingen openstaan jegens de staat of jegens Azerbeidzjaanse rechts- en natuurlijke personen.⁴⁹ Ook wanneer iemand in een strafrechtelijke procedure is verwikkeld, nog een gerechtelijke straf moet uitzitten of indien beëindiging in strijd is met de staatsveiligheid, wordt het verzoek niet gehonoreerd.⁵⁰

De Staatsburgerschapswet vermeldt niet de expliciete voorwaarde, dat bij aflegging van het staatsburgerschap van Azerbeidzjan uitzicht moet zijn op een ander staatsburgerschap. Hiermee kan uittreding tot staatloosheid leiden (zie ook paragraaf 7.1).

4.2.2 Onvrijwillig verlies

Een persoon verliest het reeds verkregen staatsburgerschap wanneer blijkt dat hij bewust valse informatie heeft verstrekt, of valse documenten heeft ingediend gedurende de aanvraag (zie ook paragraaf 5.3).⁵¹ Men verliest dan het staatsburgerschap doordat het besluit waarmee het staatsburgerschap is verleend wordt ingetrokken.

Het sluiten of ontbinden van een huwelijk is in zichzelf geen grond voor verandering van het staatsburgerschap van de respectievelijke huwelijkspartners. Evenmin is verandering van het staatsburgerschap van één van beide huwelijkspartners een

⁴⁸ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 16.

⁴⁹ Ibid., artikel 17. Hierbij kan worden gedacht aan een belastingschuld of financiële verplichtingen ten opzichte van personen of instanties.

⁵⁰ Ibid., artikel 17.

⁵¹ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 18.

grond voor verandering van het staatsburgerschap van de andere partner.⁵² Ook langdurig verblijf in het buitenland vormt *de jure* geen grond voor verlies.⁵³ In de praktijk kwam het echter wel voor dat personen die ten tijde van de invoering van de huidige Staatsburgerschapswet niet in Azerbeidzjan verbleven, hun staatsburgerschap kwijtraakten (zie paragraaf 4.4).

4.3 Staatsburgerschap van kinderen

In de Wet op het Staatsburgerschap wordt in hoofdstuk 4 (artikelen 19 tot en met 25) aparte aandacht besteed aan het staatsburgerschap van kinderen, in relatie tot het wijzigen van het staatsburgerschap van de ouders en in gevallen van adoptie. Daarom zullen deze artikelen hieronder kort uiteen worden gezet.

4.3.1 *Wijziging van het staatsburgerschap in geval van wijziging van het staatsburgerschap van de ouders*⁵⁴

Bij kinderen tot veertien jaar wijzigt het staatsburgerschap automatisch mee, wanneer beide ouders het staatsburgerschap van Azerbeidzjan verkrijgen. Ook wanneer maar één van beide ouders bekend is, volgt het staatsburgerschap van het kind dat van de ouder, wanneer die het staatsburgerschap van Azerbeidzjan verkrijgt.⁵⁵

In gevallen van voogdij of curatele, waarbij de ouders – die niet het ouderlijk gezag uitoefenen – het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan afleggen, behoudt het kind het Azerbeidzjaans staatsburgerschap, op verzoek van de ouders, de voogd of de curator.⁵⁶

Wanneer één van de beide ouders het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan verkrijgt en de andere ouder een vreemd staatsburgerschap heeft, kan het kind, op verzoek van de ouder die het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap verkrijgt, het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap aannemen. De andere ouder moet daar dan wel mee instemmen.⁵⁷

In geval één van beide ouders het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap verkrijgt en de andere ouder staatloos is, verkrijgt het kind automatisch het Azerbeidzjaans staatsburgerschap, indien het kind op het grondgebied van de Republiek Azerbeidzjan woonachtig is. Wanneer het kind buiten Azerbeidzjan woont, verkrijgt het kind het staatsburgerschap, op verzoek van de ouder die het Azerbeidzjaans staatsburgerschap verkrijgt en moet de staatloze ouder toestemming verlenen.⁵⁸

Indien één van beide ouders uittreedt uit het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan, terwijl de andere ouder het staatsburgerschap van Azerbeidzjan behoudt, blijft het kind Azerbeidzjaans staatsburger. Het kind kan in dat geval toestemming krijgen uit het Azerbeidzjaans staatsburgerschap uit te treden, op verzoek van de ouder die het staatsburgerschap aflegt. De andere ouder moet daarbij wel toestemming verlenen.⁵⁹ In de wet staat niet vermeld dat hierbij als

⁵² Wet op het Staatsburgerschap, artikel 7.

⁵³ Ibid., artikel 8.

⁵⁴ Ibid., hoofdstuk 4 (artikel 19 tot en met 25).

⁵⁵ Ibid., artikel 19.

⁵⁶ Ibid., artikel 20.

⁵⁷ Ibid., artikel 21.

⁵⁸ Ibid., artikel 21.

⁵⁹ Ibid., artikel 22.

voorwaarde geldt, dat het kind een ander staatsburgerschap verkrijgt, waardoor staatloosheid kan optreden.

4.3.2 *Verkrijging van het staatsburgerschap van kinderen in geval van adoptie*⁶⁰

Een kind met een vreemd staatsburgerschap of dat staatloos is en wordt geadopteerd door een staatsburger van de Republiek Azerbeidzjan, zal het Azerbeidzjaans staatsburgerschap verkrijgen.

Een kind met een vreemd staatsburgerschap dat wordt geadopteerd door huwelijkspartners, van wie één het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan bezit terwijl de andere staatloos is, zal het Azerbeidzjaans staatsburgerschap verkrijgen.

Een kind met een vreemd staatsburgerschap dat wordt geadopteerd door huwelijkspartners, van wie één het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan bezit terwijl de andere een vreemd staatsburgerschap bezit, kan het Azerbeidzjaans staatsburgerschap verkrijgen, met instemming van de adoptieouders.

Een kind dat staatloos is en dat wordt geadopteerd door huwelijkspartners, van wie één het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan bezit terwijl de andere staatloos is, zal het Azerbeidzjaans staatsburgerschap verkrijgen.

Een kind dat staatloos is en dat wordt geadopteerd door huwelijkspartners, van wie één het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan bezit terwijl de andere een vreemd staatsburgerschap bezit, kan het Azerbeidzjaans staatsburgerschap verkrijgen met instemming van de adoptieouders.

4.3.3 *Vaststelling van het staatsburgerschap van kinderen in geval van adoptie door vreemdelingen en staatlozen*⁶¹

Het staatsburgerschap van een kind, dat Azerbeidzjaans staatsburger is en is geadopteerd door personen met een vreemd staatsburgerschap, kan worden beëindigd op verzoek van de adoptieouders.

Een kind dat Azerbeidzjaans staatsburger is en is geadopteerd door huwelijkspartners van wie één het Azerbeidzjaans staatsburgerschap bezit, terwijl de andere een vreemd staatsburgerschap bezit, behoudt het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan. Het kind kan uit het Azerbeidzjaans staatsburgerschap uittreden, op verzoek van de adoptieouders.

Een kind dat Azerbeidzjaans staatsburger is en is geadopteerd door huwelijkspartners die beide staatloos zijn, of waarvan één Azerbeidzjaans staatsburger is terwijl de andere staatloos is, behoudt het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan.

4.3.4 *Overige bepalingen ten aanzien van het staatsburgerschap van kinderen*

⁶⁰ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 23.

⁶¹ Ibid., artikel 24.

Kinderen die zich op het grondgebied van Azerbeidzjan bevinden van wie de ouders onbekend zijn, worden van rechtswege erkend als staatsburgers van Azerbeidzjan.⁶²

Wijziging van het staatsburgerschap van kinderen in de leeftijd van veertien tot achttien jaar, in geval van wijziging van het staatsburgerschap van de ouders, kan alleen plaatsvinden met toestemming van de kinderen.⁶³

4.4 Overgangsrecht

Ten tijde van de staatkundige opvolging van de SSR Azerbeidzjan door de onafhankelijke Republiek Azerbeidzjan,⁶⁴ was de Wet op het Burgerschap van Azerbeidzjan van 1990 van kracht. Alleen personen die burger waren van de SSR Azerbeidzjan verkregen van rechtswege het staatsburgerschap van de onafhankelijke Republiek Azerbeidzjan. Azerbeidzjan kent geen versimpelde procedure tot naturalisatie, ten bate van burgers van de voormalige Sovjet-Unie.⁶⁵ Na het verstrijken van het overgangsjaar volgend op het in werking treden van de Staatsburgerschapswet van 1998 (effectief dus per 6 oktober 1999) hadden nog veel burgers van de voormalige Sovjet-Unie hun staatsburgerschap niet geregeld. Doordat het land zich vanaf het eind van de jaren '80 van de vorige eeuw in conflict bevond met Armenië, over de regio Nagorny Karabach, liet het aanpassen van de wetgeving aan de nieuwe staatkundige situatie lang op zich wachten.⁶⁶

In de periode dat de Burgerschapswet van 1990 in werking was kregen mensen, als bewijs van burgerschap van Azerbeidzjan, een stempel in hun binnenlandse Sovjetpaspoort. Volgens een bron wijst de praktijk uit, dat diegenen die onder de wet van 1990 Azerbeidzjaans staatsburger waren, ten tijde van de inwerkingtreding van de Staatsburgerschapswet van 1998 niet in Azerbeidzjan woonden en geen woonplaatsregistratie bezaten, *de facto* hun staatsburgerschap verloren, ondanks dat ze een stempel in hun Sovjetpaspoort konden tonen (Zie ook paragraaf 7.4: deregistratie van etnische Armeniërs uit hun woonplaatsen in Azerbeidzjan tot het midden van de jaren '90 van de vorige eeuw).⁶⁷

Volgens de huidige Staatsburgerschapswet zijn de volgende personen staatsburger van de Republiek Azerbeidzjan:⁶⁸

1. diegenen die op de dag van de inwerkingtreding van de wet (6 oktober 1998) het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan bezaten, gesteld dat ze waren geregistreerd in een woonplaats in Azerbeidzjan⁶⁹;

⁶² Wet op het Staatsburgerschap, artikel 13.

⁶³ Ibid., artikel 25.

⁶⁴ Azerbeidzjan is officieel sinds 18 oktober 1991 onafhankelijk. Soms wordt ook wel de datum 30 augustus 1991 gehanteerd, verwijzend naar de datum waarop de Opperste Sovjet van de SSR Azerbeidzjan de onafhankelijkheid uitriep.

⁶⁵ In bijvoorbeeld de Russische Federatie werd wel voorzien in een verkorte procedure, bedoeld om de vele ex-Sovjetburgers die hun staatsburgerschap niet in het overgangsjaar hadden geregeld of kunnen regelen, tegemoet te komen.

⁶⁶ De State Migration Service in Bakoe stelt dat de overheid zich in die tijd bewust was van de problematiek maar dat door de gegeven situatie inzake Nagorny Karabach aanpassingen in de wetgeving veel tijd vergden. Ook ngo's noemen het conflict rond Nagorny Karabach als belangrijke reden voor het uitblijven van noodzakelijke wettelijke aanpassingen.

⁶⁷ Dit zou indruisen tegen bepalingen uit de grondwet (artikel 53) en de Staatsburgerschapswet (artikelen 2 en 8), dat personen het staatsburgerschap niet mag worden ontnomen, ook niet bij langdurig verblijf in het buitenland.

⁶⁸ Wet op het Staatsburgerschap van Azerbeidzjan, artikel 5.

⁶⁹ Hoewel in de wet wordt gesproken over registratie, hetgeen zowel een tijdelijke als een permanente registratie kan inhouden, lijkt het er in de praktijk op dat het door de autoriteiten van Azerbeidzjan wordt geïnterpreteerd als permanente registratie (zie ook passage over etnische Azeri uit Georgië in paragraaf 7.1).

2. staatlozen die op 1 januari 1992 geregistreerd stonden in een woonplaats in de Republiek Azerbeidzjan en die binnen een jaar na de inwerkingtreding van de wet een aanvraag hebben ingediend;⁷⁰
3. vluchtelingen die vanaf 1 januari 1988 tot 1 januari 1992 op het grondgebied van de Republiek Azerbeidzjan waren gevestigd;⁷¹
4. Personen die het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan hebben verkregen, in overeenstemming met deze wet.

Burgers van de Sovjet-Unie dienden dus een woonplaatsregistratie, geldig op het moment van in werking treden van de Staatsburgerschapswet, te kunnen overleggen ter verkrijging van het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap, ook als ze waren geboren op het grondgebied van Azerbeidzjan. Volgens UNHCR blijkt echter uit informatie verkregen uit diverse bronnen (verschillende ngo's en juridische hulpverleners in het veld), dat een aantal personen geboren in de SSR Azerbeidzjan, geen staatsburgerschap kon verkrijgen door het ontbreken van een woonplaatsregistratie, terwijl aan anderen die geen registratie konden overleggen Azerbeidzjaanse identiteitsdocumenten is verstrekt. Evengoed kon het voorkomen dat personen, op basis van een geboortebewijs uit de periode vanaf de onafhankelijkheid tot aan de inwerkingtreding van de Staatsburgerschapswet, staatsburgerschap verkregen, terwijl anderen geen staatsburger konden worden door het ontbreken van een woonplaatsregistratie.⁷²

4.5 Meervoudig staatsburgerschap

Dubbel of meervoudig staatsburgerschap wordt in de Republiek Azerbeidzjan niet erkend, tenzij dit is gebaseerd op een internationaal verdrag.⁷³ Dubbel of meervoudig staatsburgerschap is daarmee niet verboden. De Staatsburgerschapswet verwijst in dit verband ook naar artikel 109, lid 32, van de Grondwet, waarin de mogelijkheid staat omschreven, dat de president beslissingen kan nemen in zaken waarin het parlement of de rechtbanken niet expliciet bevoegd zijn.⁷⁴ De president kan krachtens dit artikel beslissen in zaken met betrekking tot meervoudig staatsburgerschap. Azerbeidzjan heeft momenteel geen in werking zijnde verdragen met andere landen over dubbel staatsburgerschap.

⁷⁰ Dit lid van artikel 5 verwijst hoofdzakelijk naar een groep van ongeveer 7000 Iraniërs en hun in Azerbeidzjan geboren kinderen (zie ook paragraaf 6.2).

⁷¹ Dit lid van artikel 5 verwijst voornamelijk naar de ongeveer 250.000 etnische Azeri die Armenië ontvluchtten als gevolg van het Nagorny Karabach conflict en ongeveer 50.000 Meskhetische Turken die in 1988 uit Oezbekistan zijn gevlucht voor etnisch gerelateerd geweld (zie ook paragraaf 6.2).

⁷² Zie ook paragraaf 4.1.1

⁷³ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 10. De Wet vermeldt overigens geen expliciete voorwaarde, dat afstand moet worden gedaan van het oude staatsburgerschap bij naturalisatie tot Azerbeidzjaans staatsburger.

⁷⁴ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 10.

5 Procedures ter verkrijging en beëindiging van het staatsburgerschap

Sinds 1 juli 2009 is de State Migration Service (SMS, *Dövlət Miqrasiya Xidməti*) het leidende centrale overheidsorgaan inzake alle staatsburgerschap- en migratieaangelegenheden in Azerbeidzjan. Documenten ter ondersteuning van de aanvragen ter verkrijging of beëindiging van het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap, moeten bij de SMS worden ingediend.⁷⁵ Deze organisatie is in 2007 per presidentieel decreet ingesteld.⁷⁶ Voordien werden staatsburgerschaapsaangelegenheden geregeld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en het ministerie van Buitenlandse Zaken.⁷⁷ Het hoofdkantoor van de SMS is gevestigd in Bakoe. De SMS heeft, volgens het decreet van 2007, regionale kantoren en andere agentschappen onder zich.⁷⁸ De SMS maakt bij de beoordeling van aanvragen inzake staatsburgerschap gebruik van een per presidentieel decreet vastgestelde uitvoeringsinstructie uit 1999.⁷⁹

De SMS beschikt over een eigen informatiesysteem, het *Unified Migration Information System (UMIS)*, waarin alle gegevens worden bijgehouden over vreemdelingen en staatlozen, die tijdelijk of permanent verblijven in Azerbeidzjan.⁸⁰ Ook is er een centrale database, het *Entry –Exit and Registration Interagency Automated Information and Search System*. In dit systeem slaat de SMS informatie op over verstrekte vergunningen voor tijdelijk en permanent verblijf aan vreemdelingen en staatlozen en over de registraties van deze personen in hun woonplaatsen.⁸¹ Dit systeem wordt ook door de regionale kantoren en agentschappen gebruikt. In de beide databases zijn tot op heden geen biometrische gegevens opgeslagen. SMS verwacht dit binnen afzienbare tijd te realiseren.

Documenten ter ondersteuning van de aanvragen inzake het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap buiten Azerbeidzjan, moeten bij Azerbeidzjaanse ambassades en consulaten in de betreffende landen worden ingediend. Aanvragen die bij een Azerbeidzjaanse vertegenwoordiging in het buitenland worden ingediend, worden daarop naar de SMS in Bakoe gestuurd die de aanvragen beoordeelt. Personen die in het buitenland een aanvraag inzake staatsburgerschap indienen, worden door de Azerbeidzjaanse vertegenwoordiging in dat land op de hoogte gesteld over de genomen beslissing. Vertegenwoordigingen van Azerbeidzjan in het buitenland kunnen aanvragen ter verkrijging of beëindiging van staatsburgerschap vergezeld laten gaan van verklarende of ondersteunende brieven of documenten aanvullen. De SMS kan ook vanuit Azerbeidzjan vragen om aanvullende informatie van de

⁷⁵ Dit is vastgelegd in het zogenaamde 'Single Window' principle in migration management' decreet nr. 69, 4 maart 2009.

⁷⁶ Decree of the president of Azerbaijan Republic on establishment of State Migration Service of Azerbaijan Republic, decreet 560, 19 maart 2007.

⁷⁷ Binnenlandse Zaken in geval van aanvragen in Azerbeidzjan, Buitenlandse Zaken in geval van aanvragen buiten Azerbeidzjan via ambassades en consulaten.

Lokale vestigingen van Binnenlandse Zaken dienen nog wel als woonplaatsregistratiekantoren en ook de paspoortcentra vallen onder Binnenlandse Zaken (Websites SMS www.migration.gov.az, en Binnenlandse Zaken www.mia.gov.az).

⁷⁸ Decree of the president of Azerbaijan Republic on establishment of State Migration Service of Azerbaijan Republic, artikel 11.

⁷⁹ Regulation, Rules for examining issues concerning Azerbaijani Citizenship and their Resolution (decreet 189). Dit decreet dateert uit 1999. Op dat moment was de State Migration Service nog niet ingesteld. De ministeries van Binnenlandse Zaken en Buitenlandse Zaken staan in dit decreet nog vermeld als verantwoordelijke organen voor procedures die momenteel tot de competentie van de State Migration Service behoren.

⁸⁰ 'Single Window' principle, artikel 3.7.

⁸¹ Ibid., artikel 3.8.

ambassades en consulaten. Consulaten en ambassades van Azerbeidzjan in het buitenland zijn verantwoordingsplichtig aan de president van Azerbeidzjan en dienen taken, opgelegd door de president, het kabinet van ministers en het ministerie van Buitenlandse Zaken uit te voeren.⁸²

5.1 Procedures ter verkrijging of herstel van het staatsburgerschap

5.1.1 Verrijging

Wanneer iemand het staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan wenst aan te vragen dient hij een aanvraagformulier in te vullen en in te dienen bij de SMS (in Azerbeidzjan) of bij een diplomatieke vertegenwoordiging van de Republiek Azerbeidzjan (in het buitenland), vergezeld van de volgende documenten:⁸³

1. vier pasfoto's;
2. een bewijs van de gezinssamenstelling;
3. een document waaruit blijkt dat belasting aan de staat is afgedragen;
4. een bewijs van de woonplaats waaruit blijkt dat de persoon vijf jaar op een permanente verblijfsvergunning in Azerbeidzjan heeft verbleven;
5. een bewijs van het ministerie van Onderwijs waaruit kennis van de Azerbeidzjaanse taal blijkt.

De SMS beoordeelt de aanvraag waarna de Presidentiële Commissie voor Staatsburgerschapsaangelegenheden het uiteindelijke besluit op de aanvraag uitvaardigt.⁸⁴

De aanvraag van een kind, door middel van de aanvraag van een ouder, adoptieouder of voogd dient te worden ondersteund door de volgende documenten:⁸⁵

1. kopieën van de documenten met betrekking tot het staatsburgerschap van de ouder(s), voogd of adoptieouder(s);
2. kopieën van de documenten met betrekking tot de adoptie of het voogdijschap;
3. een bewijs van de gezinssamenstelling;
4. de eventuele toestemming van de vreemde of staatloze ouder en van het kind in de leeftijd van veertien tot achttien jaar, notarieel gewaarmerkt;
5. vier pasfoto's van het kind.

De beslissing op de aanvraag zal schriftelijk aan de aanvrager worden bevestigd door de SMS. De officiële aanvraagtermijn gaat in wanneer de aanvrager alle benodigde documenten heeft aangeleverd. De State Migration Service dient de aanvraag officieel binnen een maand te beoordelen.⁸⁶ In praktijk kan dit echter langer duren. De SMS bekijkt zaken individueel en kan desgewenst om meer informatie vragen.

⁸² Regulations of the consulate of the Republic of Azerbaijan, artikel 14.6.

⁸³ Regulation, Rules for examining issues concerning Azerbaijani Citizenship, artikel 2.

⁸⁴ Ibid., artikel 4. De president van Azerbeidzjan is krachtens de Grondwet, artikel 109 lid 20, bevoegd te beslissen in staatsburgerschapsaangelegenheden

⁸⁵ Ibid., artikel 17.

⁸⁶ Ibid., artikel 26, 27 en 29.

Wanneer een aanvraag ter verkrijging van staatsburgerschap wordt afgewezen kan de betrokkene een nieuwe aanvraag indienen indien de reden voor de afwijzing niet meer geldig is.⁸⁷

5.1.2 *Herstel*

Personen die hun staatsburgerschap willen herstellen dienen een aanvraagformulier in te dienen bij de SMS (in Azerbeidzjan) of bij een diplomatieke vertegenwoordiging van de Republiek Azerbeidzjan (in het buitenland), ondersteund door de volgende documenten:⁸⁸

1. een document ter bevestiging van de beëindiging van het staatsburgerschap;
2. een bewijs van de gezinssamenstelling;
3. een akte waaruit blijkt dat de persoon een AIDS-test heeft ondergaan en een gezondheidsverklaring. Dit is niet benodigd wanneer de persoon het land in de tussengelegen tijd niet heeft verlaten.

De gronden voor weigering van herstel van het Azerbeidzjaans staatsburgerschap zijn dezelfde als die voor weigering van van het verlenen van staatsburgerschap via een normale naturalisatieprocedure (zie paragraaf 4.1.2.1).⁸⁹

Een besluit tot herstel van het staatsburgerschap wordt per presidentieel besluit bekrachtigd en de betrokkene ontvangt van de SMS een schriftelijke bevestiging van de beslissing.⁹⁰

5.2 **Afstand doen van het staatsburgerschap**

Een persoon kan afstand doen van het staatsburgerschap. Hiertoe dient een aanvraag bij de SMS (in Azerbeidzjan) of bij een diplomatieke missie van Azerbeidzjan (in het buitenland) te worden ingediend, ondersteund door de volgende documenten:⁹¹

1. vier pasfoto's;
2. een bewijs van de gezinssamenstelling;
3. ter zake doende documenten die aantonen dat de persoon geen onvervulde verplichtingen heeft jegens de staat of natuurlijke- en rechtspersonen in Azerbeidzjan. SMS stelt deze lijst documenten vast in overeenstemming met het ministerie van Justitie;
4. document waaruit blijkt dat belasting is betaald.

De procedures voor het indienen van de aanvraag en de afhandeling door de betrokken overheidsorganen zijn dezelfde als die bij een aanvraag ter verkrijging van staatsburgerschap. Men krijgt een schriftelijke bevestiging van de SMS van de beslissing op de aanvraag tot afstand doen van het staatsburgerschap.⁹²

⁸⁷ Regulation rules for examination of issues concerning Azerbaijani citizenship and their resolution, artikel 30.

⁸⁸ Regulation rules for examination of issues concerning Azerbaijani citizenship and their resolution, artikel 10.

⁸⁹ Staatsburgerschapswet, artikel 15.

⁹⁰ Regulation, Rules for examination of issues concerning Azerbaijani Citizenship, artikel 5.

⁹¹ Ibid., artikel 18 en 19.

⁹² Regulation, Rules for examination of issues concerning Azerbaijani Citizenship, artikel 5.

5.3 Onvrijwillig verlies

Indien de aanvrager opzettelijk valse gegevens of valse documenten heeft aangeleverd ter verkrijging van het staatsburgerschap, zal hij het staatsburgerschap kwijtraken doordat het besluit waarmee hem het staatsburgerschap is verleend wordt ingetrokken.⁹³ De intrekking van het besluit tot verlening van het staatsburgerschap zal per presidentieel decreet worden vastgesteld en de betrokkene ontvangt hiervan van de SMS een schriftelijke bevestiging.⁹⁴

5.4 Vaststellen van het staatsburgerschap van Azerbeidzjan

Het staatsburgerschap kan aan de hand van de volgende documenten worden vastgesteld:⁹⁵

1. een geboortecertificaat
2. een identificatiedocument
3. een paspoort

5.4.1 Geboortecertificaten

Geboortecertificaten leiden in Azerbeidzjan *de jure* tot het staatsburgerschap omdat het *ius soli* principe, in zowel de Azerbeidzjaanse Grondwet als in de Staatsburgerschapswet, is verankerd als wettelijke grond. Er is door advocaten en door UNHCR echter geconstateerd, dat een geboortecertificaat *de facto* niet altijd als voldoende documentatie wordt erkend door de SMS, om staatsburgerschap te verstrekken maar dat eveneens een permanente woonregistratie moet kunnen worden getoond.

Geboorteaktes kunnen bij regionale registratiekantoren worden aangevraagd. Bij de aanvraag van een geboorteakte, dienen de identiteitsdocumenten van beide ouders te worden overgelegd. Ook de geboorteaktes en eventueel de trouwakte van de ouders dienen overgelegd te kunnen worden.⁹⁶ Wanneer documentatie ontbreekt die benodigd is bij de aanvraag van een geboorteakte, kan de afgifte van een certificaat worden geweigerd. Verrijking van het staatsburgerschap van het kind wordt dan *de facto* problematisch. Tegen een dergelijke weigering kan weliswaar beroep worden aangetekend⁹⁷, maar dit leidt zelden tot een herziening van de beslissing (zie paragraaf 7.5).

5.4.2 Identificatiedocumenten

De uitgifte van identificatiedocumenten in Azerbeidzjan is gereguleerd in de Wet op de identificatiedocumenten voor staatsburgers van de Republiek Azerbeidzjan. Deze wet is op 14 juni 1994 in werking getreden en is meerdere malen geamendeerd tussen 1998 en 2006, laatstelijk op 29 december 2006. Volgens deze wet bestaan in Azerbeidzjan de volgende twee categorieën identificatiedocumenten:⁹⁸

⁹³ Staatsburgerschapswet, artikel 18 en Regulation, Rules for examination of issues concerning Azerbaijani citizenship, artikel 24.

⁹⁴ Regulation, Rules for examination of issues concerning Azerbaijani citizenship, artikel 25 en 26.

⁹⁵ Wet op het Staatsburgerschap, artikel 6.

⁹⁶ Zie algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010 p. 41, 42.

⁹⁷ Law on procedures for review of citizens application (10 juni 1997, met latere wijzigingen), artikel 9.

⁹⁸ Wet op de identificatiedocumenten voor burgers van de Republiek Azerbeidzjan, artikel 2.

1. identificatiedocumenten uitgevaardigd aan staatsburgers vòòr het zestiende levensjaar;⁹⁹
2. identificatiedocumenten uitgevaardigd aan staatsburgers vanaf het zestiende levensjaar.¹⁰⁰

Vanaf de leeftijd van zestien jaar moeten personen in het bezit zijn van een geldig identificatiedocument. Men is verplicht het document te hernieuwen op de leeftijd van 25 jaar, 35 jaar en 50 jaar. Ook als persoonlijke gegevens wijzigen, zoals de naam of de militaire status, moet het document hernieuwd worden. Wanneer dit niet gebeurt wordt het document ongeldig verklaard.¹⁰¹

5.4.3 Paspoorten

De in Azerbeidzjan geldende wet aangaande paspoorten dateert van 14 juni 1994.¹⁰² Volgens deze wet bestaan er drie soorten paspoorten: burgerpaspoorten, dienstpaspooten en diplomatieke paspoorten. Vanaf de leeftijd van achttien jaar kan een paspoort worden aangevraagd. Paspoorten worden uitgevaardigd door zes regionale paspoortcentra, vallend onder het ministerie van Binnenlandse Zaken.¹⁰³

In Azerbeidzjan hebben de paspoorten uit de tijd van de Sovjet-Unie¹⁰⁴ nog lange tijd dienst gedaan als officieel identificatiedocument. Vanaf mei 1998 worden Azerbeidzjaanse paspoorten uitgevaardigd.¹⁰⁵ De paspoorten zijn tien jaar geldig. De termijn voor het inwisselen van de oude Sovjetpaspoorten voor nieuwe Azerbeidzjaanse identificatiedocumenten is een aantal keren verlengd, laatstelijk tot 1 juli 2005. Vanaf die datum moesten mensen officieel hun oude Sovjetpaspoorten ingewisseld hebben.¹⁰⁶ Volgens bronnen kan het inwisselen van oude Sovjetpaspoorten echter nog steeds.

De paspoortcentra van Binnenlandse Zaken in Azerbeidzjan, hebben de bevolking geattendeerd op de veranderingen met betrekking tot de paspoorten. Toch hielden nog veel mensen vast aan hun oude Sovjetpaspoort.¹⁰⁷ Een belangrijk probleem waar houders van Sovjetpaspoorten tot op de dag van vandaag mee te maken kunnen krijgen, is dat op sommige paspoorten geen permanente woonregistratie in Azerbeidzjan staat vermeld. Houders van dergelijke paspoorten kunnen in dat geval *de facto* vaak geen staatsburgerschap verkrijgen.¹⁰⁸

⁹⁹ Dit document bevat de volgende gegevens: serienummer document, voor- en achternaam, voor- en achternaam van de ouders, geboortedatum en -plaats, bloedgroep, woonplaats, instantie van uitgifte en uitgiftedatum. Wet op de identificatiedocumenten, artikel 3.

¹⁰⁰ Aanvullend worden op dit document de huwelijks staat, militaire verplichting, oogkleur, persoonlijke handtekening en pasfoto van de houder vermeld en de middelste naam van de houder in plaats van de voor- en achternaam van de ouders.

¹⁰¹ Wet op de identificatiedocumenten voor burgers van de Republiek Azerbeidzjan, artikelen 4 en 7.

¹⁰² Law of the Azerbaijan Republic about exit from the country, entry into the country and about passports, aangenomen op 14 juni 1994 en meerdere malen geamendeerd tussen 1995 en 2007, laatstelijk op 16 juni 2007.

¹⁰³ Website ministerie van Binnenlandse Zaken Azerbeidzjan. Binnenlandse Zaken registreert alle uitgevaardigde paspoorten in een centraal systeem: het National Automated Passport System (NAPS).

¹⁰⁴ Het model paspoorten van de voormalige Sovjet-Unie stamt uit 1974.

¹⁰⁵ Zie ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010, p. 45.

¹⁰⁶ Institute for War & Peace Reporting: 'Azerbaijan's Passport Rush' 17 november 2005, (www.iwpr.net).

¹⁰⁷ Hieronder bevonden zich ook veel Azerbeidzjanen die werk hadden in de Russische Federatie. Vaak werkten ze op dusdanig afgelegen plaatsen in Rusland, dat ze zich de reis naar Azerbeidzjan om hun paspoort in te wisselen niet konden permitteren. IWPR: 'Azerbaijan's Passport Rush'.

¹⁰⁸ UNHCR Bakoe verwacht dat deze problematiek in de toekomst opgelost zal worden.

6 Vreemdelingenwetgeving en vluchtelingenwetgeving

6.1 Vreemdelingenwetgeving

De leidende wetten met betrekking tot verblijfsrechten van vreemdelingen en staatlozen in de Republiek Azerbeidzjan zijn de *Wet op de rechtspositie van vreemdelingen en staatlozen in Azerbeidzjan* (Vreemdelingenwet) en de *Wet van de Republiek Azerbeidzjan op immigratie* (Immigratiewet). Daarnaast bestaat er de *Law On endorsement of regulations on special documents for stateless persons and foreigners willing to reside in the Republic of Azerbaijan for more than 30 days*.¹⁰⁹ In deze laatste wet liggen de procedures vastgelegd voor de uitgifte van interne identificatiedocumenten en reisdocumenten aan alleen die staatlozen en buitenlandse staatsburgers, die permanent verblijf hadden in Azerbeidzjan vóór 1 januari 1992 en hun kinderen, die geboren zijn vóór het in werking treden van de Staatsburgerschapswet van 1998.¹¹⁰ In de wet liggen eveneens de procedures vastgelegd, inzake de verplichte registratie in een woonplaats bij een afdeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken, voor buitenlanders en staatlozen die langer dan 30 dagen in Azerbeidzjan willen verblijven (zie ook onder 'Vreemdelingenwet'). Identificatiedocumenten, afgegeven op basis van deze wet, moeten iedere vijf jaar worden vernieuwd.

6.1.1 Vreemdelingenwet

De route naar staatsburgerschap begint voor buitenlanders en staatlozen bij een aanvraag tot een vergunning voor tijdelijk verblijf. Tijdelijk verblijf is geregeld in de Vreemdelingenwet. De Vreemdelingenwet is op 13 maart 1996 aangenomen en tussen 2001 en 2008 meerdere malen geamendeerd, laatstelijk op 24 juni 2008.¹¹¹ Op 30 juni 2009 heeft het Kabinet van ministers een decreet uitgevaardigd waarin de vereisten en benodigde documenten voor tijdelijk verblijf worden herhaald en gepreciseerd.¹¹² Een tijdelijke verblijfsstatus heeft een geldigheid van één jaar en kan tot vier maal toe verlengd worden, steeds met een jaar.¹¹³

Een vreemdeling of staatloze kan na binnenkomst in Azerbeidzjan, maximaal 90 dagen verblijven, in gevallen waarbij geen visum benodigd is, of zolang als op het visum is aangegeven.¹¹⁴ Wanneer een persoon een vergunning voor tijdelijk verblijf wil aanvragen, adviseert de State Migration Service om tenminste 22 dagen voor het verstrijken van die periode, de aanvraag tot tijdelijk verblijf in te dienen.¹¹⁵ UNHCR Bakoe stelt dat de afhandelingstermijn door de SMS in ieder geval een maand duurt en men beter ruim een maand voor het verstrijken van de termijn de aanvraag in kan dienen.

¹⁰⁹ Deze wet is onder de titel 'Endorsement of the regulation on the special documents for foreign residents and people without citizenship living permanently in the Azerbaijan Republic' op 30 december 1997 aangenomen. De wet is meerdere malen geamendeerd, laatstelijk op 30 juni 2009 en later hernoemd.

¹¹⁰ Buitenlanders en staatlozen die ná 1 januari 1992 permanent verblijf hebben verkregen, hebben een migratiekaart gekregen op basis van de huidige Immigratiewet.

¹¹¹ Vreemdelingenwet, artikel 29.

¹¹² 'On the approval of the rules for granting permissions for temporary residence to foreigners and stateless persons and on the determination of the size of investment to the state economy as well as of the amount of the bank deposits, serving as a ground for receiving permissions for temporary residence in the Republic of Azerbaijan for foreigners and stateless persons', 30 juni 2009, decreet nr. 102.

¹¹³ Vreemdelingenwet, artikel 5.

¹¹⁴ Website SMS (www.migration.gov.az).

¹¹⁵ Ibid.

Een vergunning tot tijdelijk verblijf wordt verstrekt aan staatlozen en vreemdelingen indien:¹¹⁶

1. iemand een nauwe familieband heeft met Azerbeidzjaanse staatsburgers;
2. iemand is getrouwd met een Azerbeidzjaans staatsburger;
3. iemand investeert in de staatseconomie. Momenteel is de hoogte van het minimumbedrag dat moet worden geïnvesteerd vastgesteld op 500.000 manat;¹¹⁷
4. iemand een geldbedrag stort op een Azerbeidzjaanse bankrekening. De hoogte van het minimumbedrag dat moet worden gestort is 50.000 manat;¹¹⁸
5. iemand een persoonlijke werkvergunning heeft verkregen;
6. iemand studeert aan een Azerbeidzjaans onderwijsinstituut;
7. iemand een hoog opgeleide specialist is op het gebied van economie, industrie, defensie, wetenschap, cultuur of sport.

Wanneer iemand een vergunning tot tijdelijk verblijf wil aanvragen, moeten de volgende documenten overgelegd kunnen worden:¹¹⁹

1. een ingevuld aanvraagformulier. Dit formulier dient voornamelijk ter onderbouwing van de reden tot verblijf in Azerbeidzjan;
2. paspoort, staatlozendocument of een ander identificatiedocument dat de identiteit van de vreemdeling of staatloze bevestigt;
3. notarieel gewaarmerkt document dat de reden voor tijdelijk verblijf bevestigt en ondersteunt;
4. medisch attest;
5. kopie van het relevante document dat de aanvrager het recht geeft te wonen en verblijven in de Republiek Azerbeidzjan;
6. twee pasfoto's (tegen een rode achtergrond);
7. een notarieel gewaarmerkte schriftelijke toestemming van eventuele kinderen, in de leeftijd tussen veertien en achttien jaar;
8. een notarieel gewaarmerkte kopie van het document dat de basis verschaft voor het verhuizen naar de woonplaats (het geregistreerde eigendomsbewijs van een huis, huurovereenkomst of ander woonhuisbewijs overeenkomstig de Azerbeidzjaanse wetgeving);
9. aanvraag van degene die de woning ter beschikking stelt (notarieel gewaarmerkt en gericht aan het hoofd van de State Migration Service);
10. een notarieel gewaarmerkte kopie van het identiteitsbewijs van degene die de woonplaats ter beschikking stelt.

Wanneer een vreemdeling of staatloze langer dan 30 dagen op het grondgebied van de Republiek Azerbeidzjan wenst te verblijven, dient hij zich, binnen drie

¹¹⁶ Vreemdelingenwet, artikel 5.

¹¹⁷ Dit bedrag is in 2009 per decreet van het Kabinet van ministers verhoogd van 300.000 manat naar 500.000 manat. De manat is 0.87 euro waard (www.valuta.nl, stand op 14 april 2011).

¹¹⁸ Met hetzelfde decreet is dit bedrag verhoogd van 15.000 manat naar 50.000 manat.

¹¹⁹ Website van de State Migration Service: www.migration.gov.ru.

werkdagen, bij een lokale afdeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken (politie) te melden, om zich te laten inschrijven in een woonplaats.¹²⁰

Hierbij dienen de volgende documenten te kunnen worden overgelegd:¹²¹

1. aanvraagformulier;
2. paspoort of document dat de identiteit van de vreemdeling of staatloze bevestigt;
3. visum, indien benodigd;
4. document dat als basis dient voor het verblijf in de woonplaats (bijvoorbeeld een huurcontract of een verzoek van de verhuurder);
5. twee kleurenpasfoto's;
6. bewijs van betaalde leges of een kopie van een document dat de aanvrager vrijstelt van leges.

Het tijdelijke verblijf in de Republiek Azerbeidzjan kan worden verlengd, in gevallen waarbij er een dringende noodzaak is tot (medische) behandeling in Azerbeidzjan, in gevallen van ernstige ziekte of overlijden van in Azerbeidzjan levende verwanten, of in gevallen waarbij officiële werkzaamheden in Azerbeidzjan nog niet zijn afgerond. Hierbij dienen de volgende documenten te kunnen worden overgelegd:¹²²

1. aanvraagformulier;
2. paspoort, staatlozendocument of een ander identificatiedocument dat de identiteit van de vreemdeling of staatloze bevestigt;
3. twee pasfoto's (tegen een rode achtergrond);
4. document dat de reden voor verlenging van het tijdelijk verblijf bevestigt en ondersteunt;
5. document dat de registratie in een woonplaats van de buitenlander of staatloze, die langer dan 30 dagen in Azerbeidzjan wil blijven, bevestigt;
6. notarieel gewaarmerkte schriftelijke toestemming van kinderen tussen de veertien en achttien jaar;
7. een notarieel gewaarmerkte kopie van het document dat de basis verschaft voor het verhuizen naar de woonplaats (het geregistreerde eigendomsbewijs van een huis, huurovereenkomst of ander woonhuisbewijs overeenkomstig de Azerbeidzjaanse wetgeving);
8. aanvraag van degene die de woning ter beschikking stelt (notarieel gewaarmerkt en gericht aan het hoofd van de State Migration Service);
9. een notarieel gewaarmerkte kopie van het identiteitsbewijs van degene die de woning ter beschikking stelt.

Een aanvraag tot tijdelijk verblijf kan worden geweigerd en eerder afgegeven vergunningen kunnen worden ingetrokken.¹²³ Dit komt voor in gevallen waarbij nationale veiligheidsbelangen, of de openbare orde in het geding zijn. Ook wanneer valse documenten bij de aanvraag worden overgelegd of identiteitsdocumenten ontbreken, wordt de aanvraag afgekeurd. De SMS bepaalt of het verblijf van

¹²⁰ Website SMS (www.migration.gov.az).

¹²¹ Website ministerie van Binnenlandse Zaken (www.mia.gov.az).

¹²² Website SMS.

¹²³ Vreemdelingenwet, artikel 5.

personen als onwenselijk kan worden aangemerkt en kan op basis daarvan de vergunning tot tijdelijk verblijf weigeren.

Andere redenen tot weigering van de tijdelijke verblijfsvergunning zijn:

1. indien iemand een ziekte heeft die door het Kabinet van ministers is aangemerkt als serieus bedreigend;
2. indien iemand in een eerder stadium is gedeporteerd uit Azerbeidzjan;
3. indien het huwelijk dat als basis voor verblijf diende onwettig blijkt;
4. indien betrokkene Azerbeidzjan heeft verlaten om zich in een andere staat te vestigen.

6.1.2 *Immigratiewet*

Wanneer de tijdelijke verblijfsvergunning tenminste één keer is verlengd met een jaar kan, uiterlijk drie maanden voor het verstrijken van de termijn ervan, een aanvraag worden ingediend tot permanent verblijf.¹²⁴ Permanent verblijf is geregeld in de Immigratiewet. De Immigratiewet is op 22 december 1998 aangenomen en in werking getreden en tussen 2001 en 2009 meerdere malen geamendeerd, laatstelijk op 26 november 2009.¹²⁵ Een vergunning voor permanent verblijf heeft een geldigheidsduur van vijf jaar. Bij goedkeuring wordt een immigrantenkaart uitgevaardigd.¹²⁶

Na het verstrijken van de duur van een permanente verblijfsvergunning kan staatsburgerschap worden aangevraagd. Dit betekent dat men normaalgesproken op zijn vroegst na zeven jaar verblijf in Azerbeidzjan, een aanvraag kan indienen ter verkrijging van het staatsburgerschap.

De volgende, notarieel gewaarmerkte, documenten dienen te kunnen worden overgelegd, bij een aanvraag tot permanent verblijf:¹²⁷

1. een ingevuld aanvraagformulier ter onderbouwing van de wens tot permanent verblijf;
2. een kopie van het geboortecertificaat of een gelijkwaardig document;
3. een akte met betrekking tot de familiesamenstelling van de aanvrager. Hierbij dienen voor- en familienamen, geboortedata, arbeidsgegevens, huwelijksakte, woonplaatsgegevens van de familieleden en een schriftelijke verklaring van eventuele kinderen tussen de veertien en achttien jaar overgelegd te worden;
4. een gezondheidsverklaring;
5. bewijs van voldoende inkomen om in het levensonderhoud te voorzien;
6. bewijs van buitenlands staatsburgerschap dan wel staatloosheid;
7. diploma's en getuigschriften van de immigrant;
8. vier pasfoto's;
9. de tijdelijke verblijfsvergunning;
10. documenten die de wens tot immigratie rechtvaardigen en die ook hebben gediend ter verkrijging van de tijdelijke verblijfsstatus;

¹²⁴ Immigratiewet, artikel 4.

¹²⁵ Ibid., artikel 18.

¹²⁶ De immigrantenkaart is vergelijkbaar met de Amerikaanse 'Green Card'.

¹²⁷ Immigratiewet, artikel 4. Per individuele aanvraag kunnen door de SMS aanvullende documenten worden gevraagd (zie ook website SMS).

11. woonplaatsgegevens (bijvoorbeeld eigendomsakte of huurcontract);
12. aanvraag van de persoon die de woning ter beschikking stelt (gericht aan het hoofd van de SMS);
13. identiteitsbewijs van degene die de woning ter beschikking stelt;
14. bewijs van betaalde staatsbelasting.

De weigeringsgronden bij aanvragen tot permanent verblijf komen overeen met de gronden die worden gehanteerd bij aanvragen tot tijdelijk verblijf.¹²⁸

De immigrantenstatus wordt onder meer geannuleerd, indien de betrokkene meer dan zes maanden in een jaar in het buitenland verblijft.¹²⁹

Iemand die de immigrantenstatus heeft is verplicht zich, in geval van een wijziging van de woonplaats, binnen tien dagen bij de lokale autoriteiten van de nieuwe woonplaats te laten registreren.¹³⁰

6.2 Vluchtelingen en ontheemden

De eerste Vluchtelingenwet van Azerbeidzjan is op 29 september 1992 in werking getreden. In 1999 is met behulp van UNHCR een nieuwe Vluchtelingenwet aangenomen.¹³¹ Op 13 november 2000 heeft de president van Azerbeidzjan een decreet uitgevaardigd waarin de regelgeving met betrekking tot de beoordeling van aanvragen voor vluchtelingenstatus is vastgelegd.¹³²

Azerbeidzjan is toegetreden tot het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties van 1951 en het protocol van 1967 op 12 februari 1993.¹³³

Ongeveer 250.000 mensen, meest etnische Azeri, zijn tussen 1988 en 1992 vanuit Armenië naar Azerbeidzjan gevlucht, als gevolg van etnische spanningen en vervolgens door het uitbreken van de oorlog inzake Nagorny Karabach. Op basis van de eerste Vluchtelingenwet van Azerbeidzjan uit 1992 hebben deze personen *prima facie*¹³⁴ de vluchtelingenstatus verkregen. Na het aannemen van de Staatsburgerschapswet in 1998 zijn deze personen genaturaliseerd tot Azerbeidzjaans staatsburger.¹³⁵

In dezelfde periode zijn ongeveer 50.000 Meskhettische Turken naar Azerbeidzjan gevlucht voor etnische conflicten in de Ferghana Valei in Oezbekistan. Ook deze groep heeft *prima facie* de vluchtelingenstatus verkregen en staatsburgerschap na 1998.

Volgens een bron ondervinden etnische Azeri die afkomstig zijn uit Nagorny Karabach en die op basis van hun registratie uit deze regio hun verblijfsrecht willen

¹²⁸ Zie Immigratiewet, artikel 7.

¹²⁹ Ibid., artikel 13.

¹³⁰ Ibid., artikel 12.

¹³¹ Wet van de Republiek Azerbeidzjan op de status van vluchtelingen en binnenlands ontheemden, in werking getreden op 21 mei 1999.

¹³² Rules to examine applications for refugee status, 13 november 2000.

¹³³ Volgens de meest recente update op de website van UNHCR (laatst geraadpleegd op 4 februari 2011) is Azerbeidzjan wel partij, maar heeft Azerbeidzjan het verdrag en het protocol nog niet geratificeerd. Volgens de statistieken op de UNHCR website bedraagt het aantal geregistreerde vluchtelingen in Azerbeidzjan momenteel 1642, het aantal binnenlands ontheemden 586.013 en het aantal staatlozen 2078.

¹³⁴ Prima facie: op het eerste gezicht. In dit verband houdt het in dat personen direct een vluchtelingenstatus verkrijgen zonder verdergaand onderzoek omdat de omstandigheden waaruit de vluchtelingen afkomstig zijn evident de status rechtvaardigen.

¹³⁵ Paragraaf 3 van de Staatsburgerschapswet zag in de praktijk specifiek op deze groepen personen.

regelen, doorgaans geen problemen met het verkrijgen van het Azerbeidzjaanse staatsburgerschap. Personen van etnisch Armeense komaf uit Nagorny Karabach kunnen te maken krijgen met een zekere mate van discriminatie met betrekking tot het regelen van legaal verblijf in Azerbeidzjan (zie ook paragraaf 7.4). Personen uit Nagorny Karabach die zich wenden tot een ambassade in het buitenland met een verzoek tot bevestiging van hun Azerbeidzjaanse staatsburgerschap en geen relevante documenten kunnen overleggen, hebben *de facto* weinig kans dat op een verzoek tot bevestiging van hun Azerbeidzjaanse staatsburgerschap positief wordt beslist door de SMS.¹³⁶

Nagorny Karabach kent een eigen staatsburgerschap, opgenomen in de Wet op de basisbeginselen van het staatsburgerschap van Nagorny Karabach uit 1992. Er zou een conceptwet op het staatsburgerschap in voorbereiding zijn die naar verluidt in 2010 zou zijn behandeld in het parlement van Nagorny Karabach. Het is dezerzijds onbekend wat de huidige status is van deze conceptwet. Staatsburgers van Nagorny Karabach identificeren zich sinds 2004 met een Armeens paspoort, uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken van Nagorny Karabach.¹³⁷ Etnische Armeniërs uit Nagorny Karabach kunnen doorgaans vrij eenvoudig het Armeense staatsburgerschap verkrijgen.¹³⁸ Het hoofd van de Azerbeidzjaanse gemeenschap in Nagorny Karabach, Bayram Safarov, heeft aan de pers gemeld dat Armeniërs, die in Nagorno Karabach leefden vóór 1992 en hun kinderen, in aanmerking komen voor het Azerbeidzjaans staatsburgerschap.¹³⁹

In paragraaf 2 van artikel 5 van de Staatsburgerschapswet, wordt vermeld dat staatlozen die op 1 januari 1992 een woonplaatsregistratie hadden, worden beschouwd als staatsburger van de Republiek Azerbeidzjan. Deze provisie zag in de praktijk vooral op een groep van ongeveer 7000 mensen uit Iran, die in de Sovjettijd politiek vluchteling of staatloos waren. Deze mensen, inclusief hun op Azerbeidzjaans grondgebied geboren kinderen, werden door de Sovjetautoriteiten wel voorzien van een *propiska*.¹⁴⁰ Krachtens de Staatsburgerschapswet van 1998 konden de meesten van hen vervolgens Azerbeidzjaans staatsburger worden. Sommigen verkozen echter de status van immigrant of staatloze boven die van staatsburger. De voornaamste reden hiervoor was dat op die manier de militaire dienstplicht kon worden ontlopen.¹⁴¹

¹³⁶ Sommige documenten, zoals identiteitskaarten, die in Nagorny Karabach door lokale instanties zijn verstrekt worden als onwettig beschouwd door de SMS omdat ze niet door de officiële Azerbeidzjaanse autoriteiten zijn afgegeven.

¹³⁷ Tot 2004 kon men zich identificeren met oude sovjetpaspoorten met de aanduiding 'Karabach'. Deze zijn in 2004 ongeldig verklaard.

¹³⁸ Zie algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010, p. 92 en 93.

¹³⁹ Trend: Armenian pre-1992 residents of Nagorno-Karabakh may become Azerbaijani citizens (<http://en.trend.az/news/karabakh/1894295.html>), 21 juni 2011. Georgia Times: 'Azerbaijan is ready to give citizenship to Armenians living in Karabakh until 1992' (<http://www.georgiatimes.info/en/news/59276.html>), 21 juni 2011.

¹⁴⁰ Deze permanente woonregistratie werd verstrekt door het ministerie van Binnenlandse Zaken van de Sovjet-Unie en moest elke vijf jaar worden hernieuwd.

¹⁴¹ Report on the roundtable on prevention and reduction of statelessness, sectie I. Deze rondetafel conferentie werd op 15 oktober 2010 gehouden in Bakoe, georganiseerd door UNHCR en de Raad van Europa in samenwerking met de Azerbeidzjaanse regering.

7 Praktijk

7.1 Staatloosheid

Azerbeidzjan heeft als één van de weinige landen in de regio de beide VN-verdragen betreffende staatloosheid geratificeerd.¹⁴² De beide verdragen voorzien in internationale standaards voor de behandeling van staatlozen en het voorkomen en terugdringen van staatloosheid. Door partijen in Azerbeidzjan, waaronder UNHCR, is echter geconcludeerd dat door de Azerbeidzjaanse overheid niet genoeg inspanningen worden verricht om de wetgeving van voldoende vangnetten te voorzien tegen staatloosheid. Daarnaast vormen ingewikkelde procedures met betrekking tot verkrijging van woonregistraties en met betrekking tot naturalisatie voor veel mensen een moeilijk te nemen horde.¹⁴³

In de Azerbeidzjaanse wetgeving is nergens duidelijk omschreven wat de procedure is waarlangs de staatlozenstatus kan worden vastgesteld. Dit maakt het in de praktijk moeilijk om te determineren wie in aanmerking komen voor een staatlozenstatus. De Vreemdelingenwet stelt buitenlanders en staatlozen gelijk. Daarmee zijn ook de voorwaarden waar aan moet worden voldaan om in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning, voor buitenlanders en staatlozen gelijk.¹⁴⁴ Staatlozen die niet voldoen aan de gestelde voorwaarden, kunnen in Azerbeidzjan dus op geen enkele manier aan een legale verblijfsstatus komen, aangezien een specifieke procedure voor het verkrijgen van een staatlozenstatus ontbreekt.¹⁴⁵

Het verkrijgen van een woonplaatsregistratie is voor staatlozen vaak een probleem. Dit komt voornamelijk doordat staatlozen in de meeste gevallen zelf geen eigenaar van een woonhuis zijn en verhuurders meestal niet bereid zijn om huurcontracten te ondertekenen, om belastingtechnische redenen, of om niet het risico te lopen dat ze onteigend worden.¹⁴⁶

Op 15 oktober 2010 is in Bakoe een rondetafelconferentie gehouden over voorkoming en terugdringing van staatloosheid in Azerbeidzjan. Deze conferentie werd georganiseerd door UNHCR en de Raad van Europa in nauwe samenwerking met de Azerbeidzjaanse overheid. Uit deze conferentie is een lijst met aanbevelingen voortgekomen die aan de Azerbeidzjaanse autoriteiten is aangeboden.

De volgende aanbevelingen ter voorkoming en terugdringing van staatloosheid in de Republiek Azerbeidzjan, zijn aan de Azerbeidzjaanse regering gedaan:

1. verzorgen van een officieel commentaar bij de Staatsburgerschapswet om misinterpretatie te voorkomen en een juiste toepassing ervan te bevorderen;

¹⁴² Verdrag inzake de status van staatlozen (1954) en het Verdrag inzake het terugdringen van staatloosheid (1961). Azerbeidzjan heeft beide verdragen in 1996 geratificeerd.

¹⁴³ Report on the roundtable on prevention and reduction of statelessness, sectie III.

¹⁴⁴ In artikel 5 van deze wet staat vermeld wat deze voorwaarden zijn. Zie ook paragraaf 6.1.1 van dit ambtsbericht.

¹⁴⁵ Report on the roundtable on prevention and reduction of statelessness, sectie I.

¹⁴⁶ Ibid.

2. instellen van een adequate procedure voor registratie, identificatie en documentatie van staatlozen om hun rechten, neergelegd in de internationale verdragen, te waarborgen;
3. versimpeling van de juridische vereisten voor verblijfsregistratie van staatlozen;¹⁴⁷
4. faciliteren van het verkrijgen van staatsburgerschap door met Azerbeidzjaanse staatsburgers getrouwde vrouwen;¹⁴⁸
5. het vastleggen in de Staatsburgerschapswet, dat afleggen van Azerbeidzjaans staatsburgerschap alleen mogelijk is in geval er een ander staatsburgerschap voor in de plaats wordt verkregen;¹⁴⁹
6. aanpassen van artikel 24 van de Staatsburgerschapswet over staatsburgerschap van kinderen die zijn geadopteerd door buitenlanders of staatlozen. Het staatsburgerschap van deze kinderen kan nu beëindigd worden op verzoek van de adoptieouders, zonder dat het vooruitzicht op een alternatief staatsburgerschap vereist is.
7. faciliteren van mogelijkheden voor overheidsmedewerkers, om trainingen te volgen en studiebezoeken af te leggen aan landen met een goed functionerend systeem op het gebied van het bepalen van de staatlozenstatus.

Een specifieke categorie personen die te maken heeft met staatloosheid als gevolg van de staatkundige opvolging van de SSR Azerbeidzjan door de zelfstandige republiek, wordt gevormd door etnische Azeri afkomstig uit Georgië. Zij zijn aan het eind van de jaren 1980 en in het begin van de jaren 1990 naar Azerbeidzjan gekomen rondom het in werking treden van de Staatsburgerschapswet in Georgië (1993). In alle gevallen zijn ze vòòr de inwerkingtreding van de Azerbeidzjaanse Staatsburgerschapswet van 1998 gekomen. Deze groep personen was in het bezit van slechts een tijdelijke verblijfsvergunning in Azerbeidzjan, op het moment dat de Azerbeidzjaanse Staatsburgerschapswet in werking trad. Dit was niet voldoende voorwaarde voor het verkrijgen van staatsburgerschap waar een *propiska*¹⁵⁰, een permanente woonregistratie, voor nodig was.

Doordat de mogelijkheden voor vele staatlozen in Azerbeidzjan vaak uiterst beperkt zijn, komt het voor dat mensen meer dan tien jaar tevergeefs proberen aan een geldige permanente verblijfstitel te komen. Deze laatste categorie mensen heeft *de facto* weinig uitzicht meer op verkrijging van een legale verblijfsstatus in Azerbeidzjan en is steeds vaker bereid om Azerbeidzjan te verlaten. Beperking van de bewegingsvrijheid en de uitzichtloosheid van de situatie, vormen hiervoor de belangrijkste oorzaken.

¹⁴⁷ Zo is de lijst met vereisten voor het verkrijgen van tijdelijk en permanent verblijf te lang. Het is voor veel staatlozen erg moeilijk aan al deze eisen te voldoen.

¹⁴⁸ Azerbeidzjan is partij bij het internationale Verdrag inzake de nationaliteit van getrouwde vrouwen. Artikel 3 lid 1 van dit verdrag stelt dat vrouwen die zijn getrouwd met een Azerbeidzjaans staatsburger, op hun verzoek het Azerbeidzjaans staatsburgerschap moeten kunnen verkrijgen, door middel van een vereenvoudigd naturalisatieproces. In de praktijk ondervinden veel met Azerbeidzjaanse staatsburgers getrouwde vrouwen problemen met het verkrijgen van staatsburgerschap, doordat zij ook een woonregistratie moeten overleggen.

¹⁴⁹ Artikel 17 van Staatsburgerschapswet voorziet in de mogelijkheid het staatsburgerschap van Azerbeidzjan af te leggen, maar paart dit niet aan de conditie van het verkrijgen van een alternatief staatsburgerschap waardoor staatloosheid mogelijk wordt gemaakt.

¹⁵⁰ 'Propiska' is de term die voor permanente woonregistratie werd gebruikt in de Sovjet-Unie. Hoewel deze term officieel is vervangen door 'permanente woonregistratie' wordt deze in de volksmond nog altijd gebruikt.

7.2 Ongedocumenteerden

In Azerbeidzjan bevinden zich nog veel ongedocumenteerden. Deze groep bestaat voornamelijk uit personen die niet tijdig hun Sovjetpaspoort hebben ingewisseld of hebben kunnen inwisselen en personen afkomstig uit Nagorny Karabach, van wie de documenten als gevolg van het conflict verloren zijn geraakt. Naar schatting bedraagt het aantal ongedocumenteerden in Azerbeidzjan 30.000 personen.

Een deel van de in Azerbeidzjan verblijvende ongedocumenteerden, bestaat uit personen die in de periode tussen 1988 en 1992 uit Nagorny Karabach zijn vertrokken, daar hun documenten zijn kwijtgeraakt en vervolgens op valse documenten hun rechtmatig verblijf in Azerbeidzjan probeerden te verkrijgen. Deze valse documenten zijn vervolgens ingenomen. Hun kinderen blijven vervolgens ook veelal ongedocumenteerd.

Voor personen in Azerbeidzjan, die niet over een identiteitsbewijs beschikken, is het bijna onmogelijk op een normale manier aan het maatschappelijke leven deel te nemen. Politie in Azerbeidzjan controleert vaak op identiteitsbewijzen en het identiteitsbewijs is noodzakelijk voor veel administratieve handelingen, zoals het regelen van bankzaken, het sluiten van een arbeids-, huur- of koopovereenkomst of het aangeven van geboortes.¹⁵¹

De SMS stelt dat het zich bewust is van de problematiek rondom ongedocumenteerden en dat er voortdurend naar oplossingen voor de problemen wordt gezocht. Het ontbreken van een identiteitsbewijs is voor SMS echter vaak een reden tot afwijzen van een aanvraag tot legaal verblijf. Dit leidt volgens (juridische) hulpverleners in Bakoe tot vicieuze cirkels, aangezien aanvragen van ongedocumenteerden worden afgewezen op de reden waarom ze worden ingediend, namelijk het verkrijgen van identiteitsdocumenten.

7.3 Woonplaatsregistratie

Woonplaatsregistratie is in Azerbeidzjan van bepalend belang bij het verkrijgen van staatsburgerschap. Wanneer personen geen registratie kunnen tonen is de route naar staatsburgerschap veelal afgesloten. Het komt voor dat personen door administratieve onvolkomenheden hun registratie zijn kwijtgeraakt (bijvoorbeeld door een verhuizing) en daardoor door de SMS niet (meer) worden erkend als Azerbeidzjaans staatsburger.¹⁵²

Nadat de nieuwe Grondwet was aangenomen in 1995, werden vooral de rechten van personen die op Azerbeidzjaans grondgebied waren geboren en er woonden onderschreven. Met het in werking treden van de Staatsburgerschapswet van 1998, is de nadruk komen te liggen op het kunnen tonen van een woonplaatsregistratie voor het verkrijgen van staatsburgerschap, met name na de wijzigingen die in juni 2008 zijn doorgevoerd ten aanzien van het verplichte verblijf van vijf jaar, voorafgaand aan een aanvraag ter verkrijging van staatsburgerschap (zie paragraaf 4.1.2.1).

Er is in Azerbeidzjan nog altijd een aanzienlijke groep personen die als enige identificatiedocument een verjaard Sovjetpaspoort bezit. Volgens UNHCR in Bakoe is

¹⁵¹ Zie algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan 30 maart 2010, p. 43.

¹⁵² Dit kan voorkomen wanneer er voor het nieuwe woonadres geen registratie wordt verstrekt, omdat de woning is gebouwd zonder officiële goedkeuring van de autoriteiten.

aan de hand van sommige Sovjetpaspoorten moeilijk te bewijzen of men een woonplaatsregistratie had, ondanks dat het plaatsen van een stempel in het paspoort of het voegen van een inlegvel in het paspoort ter bevestiging van de woonplaats standaard praktijk was in de Sovjet-Unie (zie ook paragraaf 3.1). In dergelijke gevallen zouden personen er niet in slagen hun staatsburgerschap te regelen, ondanks dat ze veelal op het grondgebied van Azerbeidzjan zijn geboren.

Vluchtelingen uit Nagorny Karabach – doorgaans etnische Azeri- die vóór de inwerkingtreding van de Staatsburgerschapswet van 1998 naar Azerbeidzjan zijn gekomen, kunnen het staatsburgerschap verkrijgen op vertoon van een registratie uit die regio, aangezien Nagorny Karabach door de Azerbeidzjaanse autoriteiten als Azerbeidzjaans grondgebied wordt beschouwd.

Geld speelt bij de verkrijging van registraties een rol. Corruptie komt in alle lagen van bestuur voor. Vanaf 2007 is de wetgeving op corruptie in Azerbeidzjan aangescherpt maar desondanks blijft corruptie een groot probleem.¹⁵³ Dit heeft als gevolg dat personen die bemiddeld zijn makkelijker aan een woonplaatsregistratie kunnen komen dan personen zonder geld.

7.4 Etnische Armeniërs en personen van gemengde etnische Armeens-Azerbeidzjaanse afkomst

Er bestaat er in Azerbeidzjan een zekere mate van discriminatie ten aanzien van etnische Armeniërs en personen van gemengde Armeens-Azerbeidzjaanse afkomst.¹⁵⁴ Er leven naar schatting 25.000 etnische Armeniërs en personen van gemengde etnisch Armeens-Azerbeidzjaanse komaf in Azerbeidzjan.¹⁵⁵ Veel Armeniërs, die in Azerbeidzjan leven, hebben een Azeri (etnisch Azerbeidzjaanse) achternaam aangenomen om makkelijker in de Azerbeidzjaanse maatschappij te integreren.¹⁵⁶ Zij zouden er veelal in geslaagd zijn hun oude Sovjetpaspoorten in te wisselen voor geldige nieuwe Azerbeidzjaanse identificatiedocumenten. Etnische Armeniërs en personen van gemengde Armeense-Azerbeidzjaanse afkomst kunnen te maken krijgen met discriminatie bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten, zoals identiteitskaarten en paspoorten.¹⁵⁷ Dit komt ook voor onder etnische Armeniërs die in Azerbeidzjan zijn geboren en vaak wel over een geboortecertificaat beschikken. Sommige etnische Armeniërs die momenteel in de Republiek Azerbeidzjan leven, zouden daarom bewust hun etniciteit verborgen houden.

Van personen die voor meer dan 50% etnisch Armeens zijn of personen van wie meer dan alleen de vader of moeder etnisch Armeens is, die tot het midden van de jaren '90 van de vorige eeuw uit Azerbeidzjan zijn vertrokken, is bekend dat ze na hun vertrek zijn uitgeschreven uit de woonplaatsregisters. In Bakoe zijn in 1993 op grote schaal etnische Armeniërs gederegistreerd uit de woonplaatsregisters. Het is onduidelijk wat het verschil is tussen (ambtshalve) uitschrijving en deregistratie. Ook is niet duidelijk welke gegevens van deze personen nog zijn te achterhalen in lokale archieven en registers. Vermoedelijk is de meeste informatie met betrekking

¹⁵³ Zie ook algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010, p.15.

¹⁵⁴ Kinderen uit gemengde huwelijken konden in de Sovjettijd de etniciteit van één van beide ouders kiezen.

¹⁵⁵ Zie ook algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010, p. 59.

¹⁵⁶ Kinderen uit gemengde Armeens-Azerbeidzjaanse huwelijken gebruiken vaak de achternaam van de Azeri ouder.

¹⁵⁷ US Department of State: Azerbaijan Country Report on Human Rights Practices 2010, p. 28 (www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/eur/index.htm). Zie ook algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010, p. 60.

tot de deregistraties in Bakoe vernietigd. Het is echter mogelijk dat van sommigen de registratiegegevens bewaard zijn gebleven, aangezien de autoriteiten geen consequent beleid voerden inzake de vernietiging van dergelijke gegevens. Personen die uit Azerbeidzjan vertrokken en werden gederegistreerd verloren *de facto* hun staatsburgerschap, in elk geval op het moment dat de Staatsburgerschapswet van 1998 in werking trad (zie ook paragraaf 4.4).

7.5 Rechtszekerheid

In theorie is rechtszekerheid in Azerbeidzjan gegarandeerd door onafhankelijke rechtbanken. Men kan tegen beslissingen van de SMS inzake staatsburgerschapaanvragen in beroep gaan bij een rechtbank. Ook kan men bezwaar maken tegen of kritiek uiten op de handelswijze van staatsinstellingen die zich bezig houden met staatsburgerschapsaangelegenheden.¹⁵⁸ In eerste aanleg kan men terecht bij een districts- of stadsrechtbank. Wanneer men het niet eens is met een beslissing van een districts- of stadsrechtbank kan beroep worden aangetekend bij een Hof van Beroep¹⁵⁹. Daarna heeft men nog de mogelijkheid in cassatie te gaan bij het Hooggerechtshof van Azerbeidzjan.¹⁶⁰ In sommige gevallen krijgen mensen die problemen hebben met het verkrijgen van legaal verblijf in Azerbeidzjan hulp van NGO's en juridische hulpverleners die zaken voor het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EVRM) kunnen brengen, of klachtbrieven kunnen schrijven naar de presidentiële Staatsburgerschaftscommissie.¹⁶¹

In de praktijk blijkt rechtszekerheid allerminst gewaarborgd. *De facto* bepaalt de SMS het beleid op migratiegebied en uitspraken van de SMS worden door de rechtbanken overgenomen. Rechtszaken met betrekking tot staatsburgerschapaanvragen worden bijna allemaal verloren. UNHCR heeft sinds 2005 een vijftiental etnische Armeniërs bijgestaan in rechtszaken aangaande de weigering van het ministerie van Binnenlandse Zaken hun staatsburgerschap te verschaffen. In slechts één zaak is een positief resultaat geboekt.

Mensen hebben bovendien vaak niet voldoende financiële middelen om naar een rechtbank te gaan. Wanneer wel een rechtszaak wordt aangespannen, nemen lokale rechters nagenoeg in alle gevallen beslissingen die in lijn zijn met de zienswijze van de SMS. Rechters worden soms door de SMS berispt als ze van SMS beleid afwijkende besluiten nemen.

7.6 De rol van de State Migration Service

De State Migration Service (SMS) is in 2007 per presidentieel decreet ingesteld. In 2009 heeft de SMS per presidentieel decreet de status verkregen van enige uitvoerende orgaan in Azerbeidzjan aangaande migratiezaken. Het hoofd van de SMS wordt door de president aangesteld en bepaalt in belangrijke mate het beleid dat de SMS voert.¹⁶²

¹⁵⁸ Het recht om in beroep te gaan is vastgelegd in de Grondwet, artikel 57 deel I en in de wet ' On procedures for review of citizen applications (1997), artikel 9. Het recht de handelswijze van staatsorganen te bekritisieren is vastgelegd in de Grondwet, artikel 57, deel II.

¹⁵⁹ Er zijn vijf Hoven van Beroep in Azerbeidzjan: Bakoe, Ganja, Sumgayit, Shirvan en Sheki Courts of Appeal.

¹⁶⁰ Algemeen ambtsbericht Azerbeidzjan, maart 2010, p. 13 en 14. Zie ook website Baku Court of Appeal (www.bakuappealcourt.gov.az).

¹⁶¹ Report on the roundtable Prevention and reduction of statelessness, case #4.

¹⁶² Website State Migration Service (www.migration.gov.az).

Ngo's in de regio en UNHCR monitoren het beleid dat door de SMS wordt gevoerd en stellen met zekere regelmaat kwesties aan de orde die te maken hebben met de onvolkomen wetgeving en de uitvoering van de wetgeving door de SMS. Partijen in de regio die zich bezig houden met migratieproblematiek, stellen alle in meer of mindere mate vast dat de SMS een zekere willekeur betracht in de uitvoering van het beleid. De SMS hanteert volgens hen een in toenemende mate behoudende koers en wijst een groeiend aantal staatsburgerschapsverzoeken onbeargumenteerd af. Volgens UNHCR is de SMS gematigd ontvankelijk voor aanbevelingen.

De SMS heeft, door forse uitbreiding van het takenpakket, een personeelstekort. Dit heeft men voor een deel trachten op te lossen door het aannemen van voormalige militairen die dikwijls een conservatievere werkwijze met zich meebrachten. Ngo's en UNHCR beschouwen de SMS als een organisatie die zich dienstverlenender zou kunnen opstellen ten opzichte van personen met problemen aangaande hun verblijfsdocumenten. Deze houding van de SMS zorgt voor een zekere schroom bij mensen om zich tot de SMS te wenden. Dit wordt versterkt doordat de SMS wetshandhavende bevoegdheden heeft gekregen van de president en daardoor kan overgaan tot deportaties.

I Bronnen

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Wet- en regelgeving:

Decree on Application of the 'Single Window' principle in migration management (2009)

Decree on the Approval of the rules for granting permissions for temporary residence to foreigners and stateless persons and on the determination of the size of investment to the state economy as well as of the amount of the bank deposits, serving as a ground for receiving permissions for temporary residence in the Republic of Azerbaijan for foreigners and stateless persons (2009)

Decree on Establishment of State Migration Service of Azerbaijan Republic (2007)

Grondwet van de Republiek Azerbeidzjan (1995)

Law on Endorsement of regulations on special documents for foreigners and stateless persons willing to reside in the Republic of Azerbaijan for more than 30 days (1997)

Law on Exit from the country, entry into the country and about passports (1994)

Law on Identification document of citizen of Azerbaijan Republic (1994)

Law on procedures for review of citizens applications (1997)

Regulation Rules for Examination of Issues concerning Azerbaijani Citizenship and their Resolution (1999)

Rules to Examine applications for refugee status (2000)

Wet op het Burgerschap van de SSR Azerbeidzjan (1990)

Wet op de Immigratie (1998)

Wet op de Rechtspositie van vreemdelingen en staatlozen in de Republiek Azerbaijan (1996)

Wet op het Staatsburgerschap van de Republiek Azerbeidzjan (1998)

Wet op de Status van vluchtelingen en ontheemden (1999)

Andere bronnen:

CIA The World Factbook (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/)

Georgia Times 'Azerbaijan is ready to give citizenship to Armenians living in Karabakh until 1992' (2011)

Institute for War and Peace Reporting (IWPR) 'Azerbaijan's Passport Rush (2005)', (www.iwpr.net)

Reed Business Kennisbank Burgerzaken, nationaliteitswetgeving Azerbeidzjan

Trend Azerbaijan: Armenian pre-1992 residents of Nagorno-Karabakh may become Azerbaijani citizens (2011)

UNHCR en Raad van Europa 'Report on the roundtable on prevention and reduction of statelessness' (2010)

US Department of State 'Azerbaijan Country Report on Human Rights Practices' (2010)

Website Baku Court of Appeal (www.bakuappealcourt.gov.az)

Website ministerie van Binnenlandse Zaken van Azerbeidzjan (www.mia.gov.az)

Website State Migration Service Azerbaijan (www.migration.gov.az)

Website UNHCR (www.unhcr.org)

II Kaart van Azerbeidzjan

